

# Umetnost u Rimskom carstvu od kraja II veka do početka IV veka

Umetnost u vreme

Septimija Severa (193-211)  
vojničkih careva (235-284)

Dioklecijana (284-305)

tetrarhije (293-306)

Konstantina (306-337)



Karta Rimskog carstva u III veku

# Septimije Sever (193-211)

Nakon smrti Marka Aurelija na carskom tronu sedeo je njegov savladar Komod (180-192), a nakon kratkotrajne vladavine njegovih naslednika (193), rimski presto prigrabio je Septimije Sever

Septimija Severa, namesnika Gornje Panonije, za cara su proglašili vojnici jednog stalnog vojnog logora u blizini današnjeg Beča i zato se, kao i zbog činjenice da je bio prvi car koji nije bio u krvnom (tj. usvojeničkom) srodstvu sa svojim prethodnikom, ponekad navodi kao prvi vojnički car

Izveo je poslednji pokušaj da državu učvrsti spajanjem vojnog i činovničkog aparata, pristupio je masovnom postavljanju bivših vojnih lica za činovnike, a senat je izgubio svaki značaj

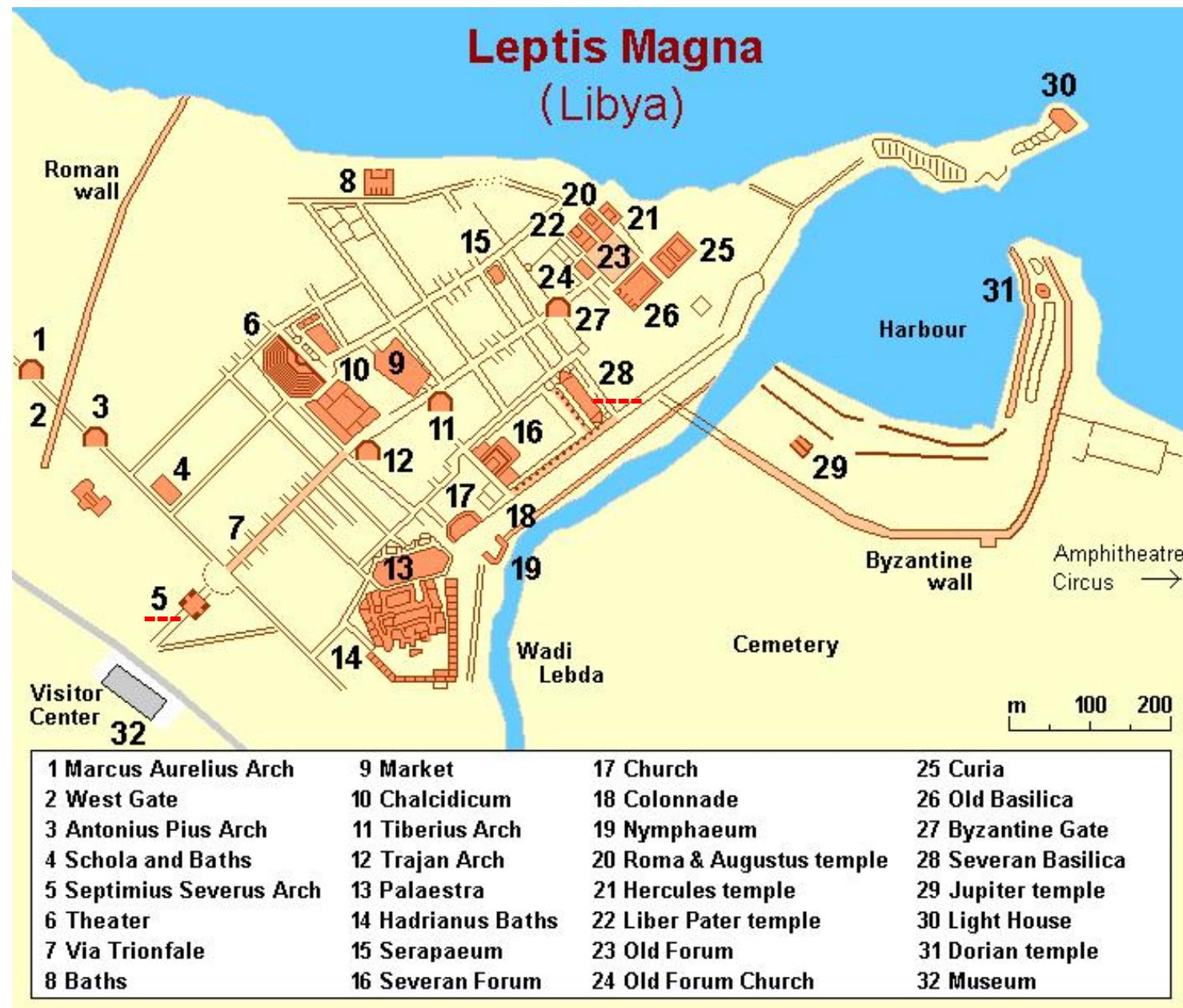
Septimije Sever bio je poreklom iz starog punskog roda iz Leptis Magne (u današnjoj Libiji) i kada se, posle uspešnih pohoda protiv Parćana završenih 204. i proslave trijumfa u Rimu, uputio u svoj rodni grad, podigao je mnoge javne građevine (luku, forum, ulice oivičene stubovima, fontane) među kojima se posebno izdvaja bazilika, a u njegovu čast na raskrsnici dva glavna puta izgrađen je slavoluk sa četiri prolaza ukrašen reljefima

Dva slavoluka podignuta u čast njegovih pobeda predstavljaju poslednje spomenike sa istorijskim reljefima koji će tek početkom IV veka doživeti ponovni procvat

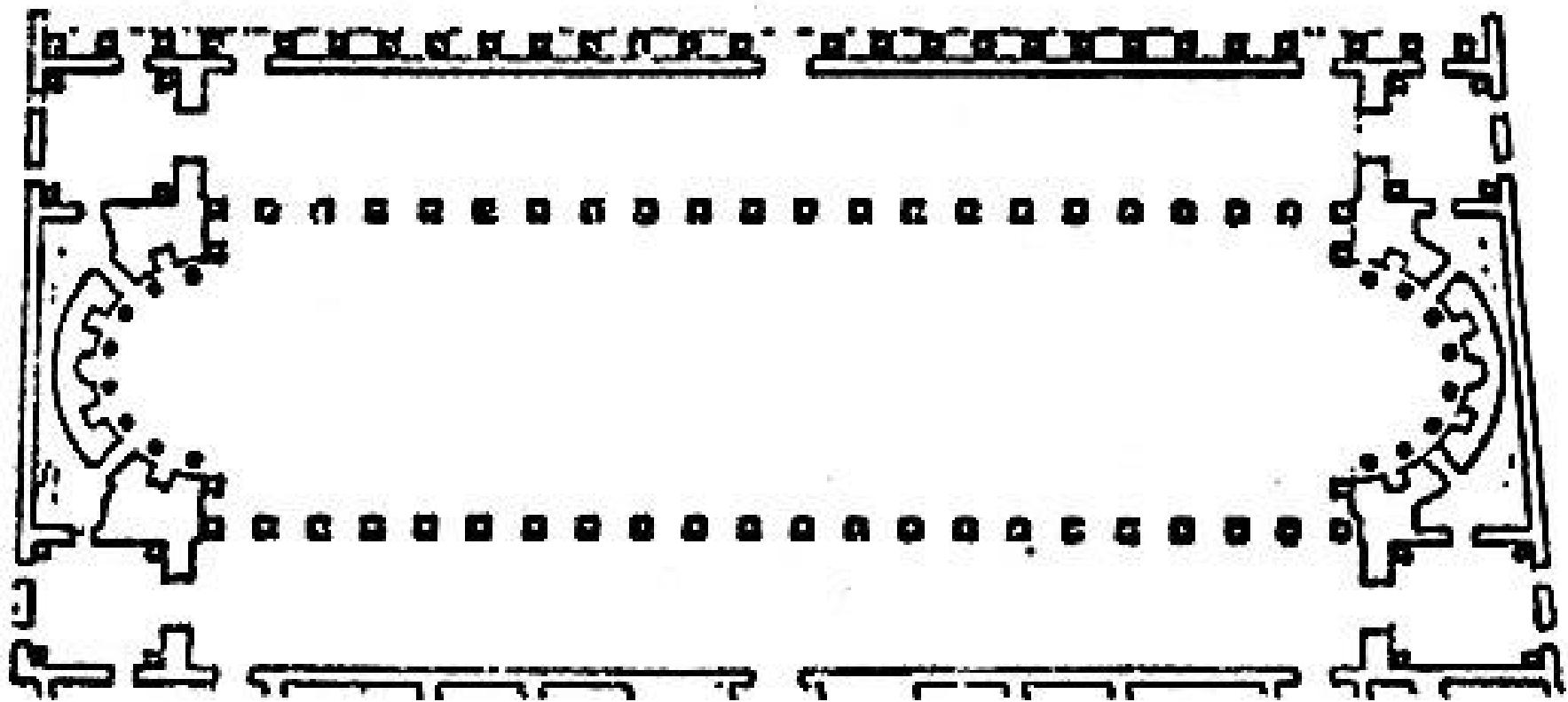
Presto je nasledio njegov sin Karakala (211-217) koji je u istoriji umetnosti zabeležen kao graditelj velikih javnih termi u prestonici

# Leptis Magna

(Libya)



Leptis Magna, plan, 5. kvadrifrons, 28. bazilika



Leptis Magna, Bazilika, početak III veka, osnova,  
podigao Septimije Sever (193-211) nakon 204.

(baziličke- duge dvorane koje su služile za potrebe javnog života i  
posebno suda,

uvek podeljene kolonadama na srednji i niže bočne brodove  
koji su omogućavali postojanje prozorskog zida, sa apsidama ili nišama  
na krajevima srednjeg broda i sa drvenim tavanicama)



Leptis Magna, Bazilika, početak III veka,  
pogled prema apsidi



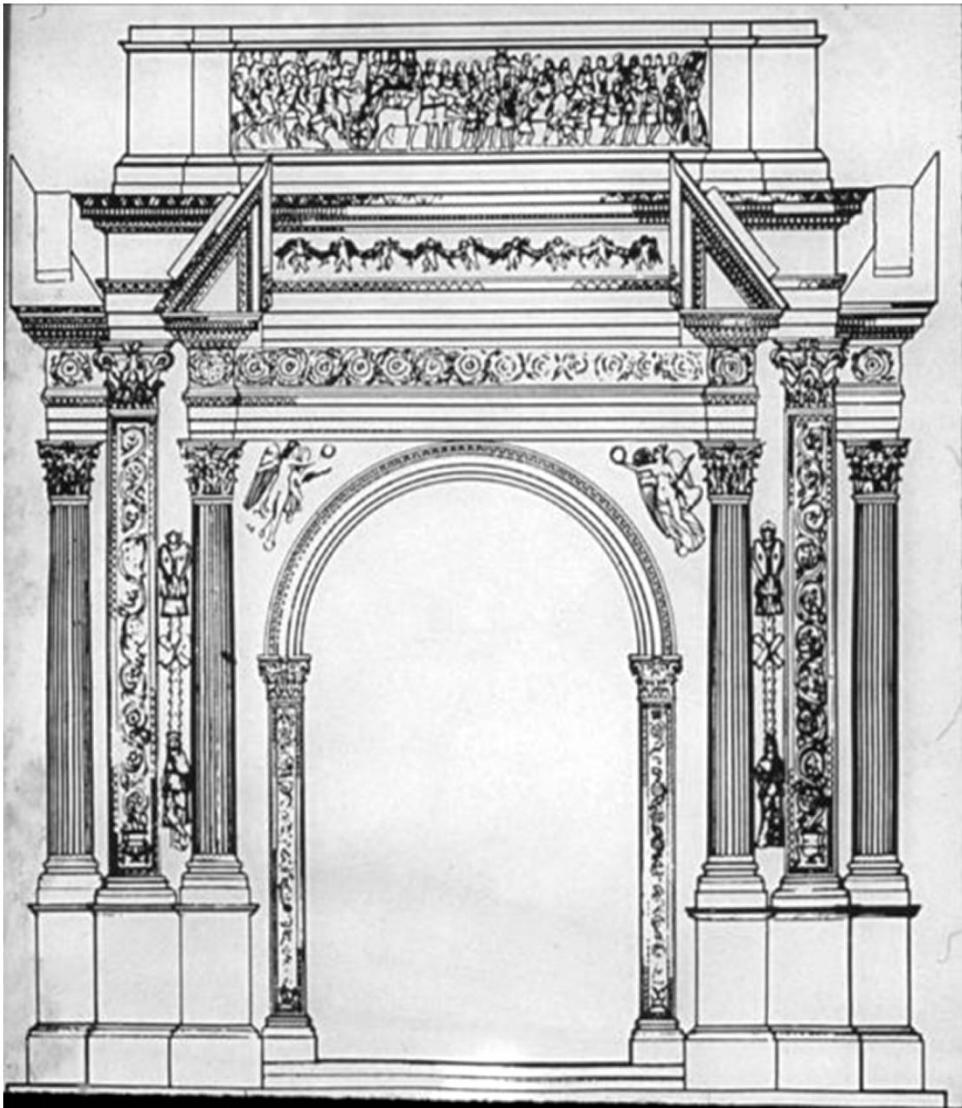
Leptis Magna, Bazilika



Leptis Magna, Bazilika



Leptis Magna, kvadrifrons, početak III veka .



Leptis Magna, kvadrifrons, početak III veka



Leptis Magna, kvadrifrons, početak III veka, reljef  
Septimiye Sever sa sinovima Karakalom i Getom  
(jedan od četiri reljefa na atici slavoluka sa četiri prolaza)  
rad grčkih vajara iz Afrodizije u zapadnoj Maloj Aziji  
(povorka se kreće sleva nadesno, car i njegovi sinovi su frontalni)



Rim, Rimski forum sa slavolukom Septimiјa Severa viđenim s istoka,  
Slavoluk sa tri kapije na zapadnom kraju Rimskog foruma  
podignut u isto vreme kada i kvadrifrons u Leptis Magni

# FORUM ROMANUM



Rim, Rimski forum, plan,  
E Slavoluk Septimija Severa



Rim, Rimski forum, Slavoluk Septimija Severa, početak III veka  
(na vrhu bio šestopreg sa skulpturama Septimija Severa, Karakale i Geta)



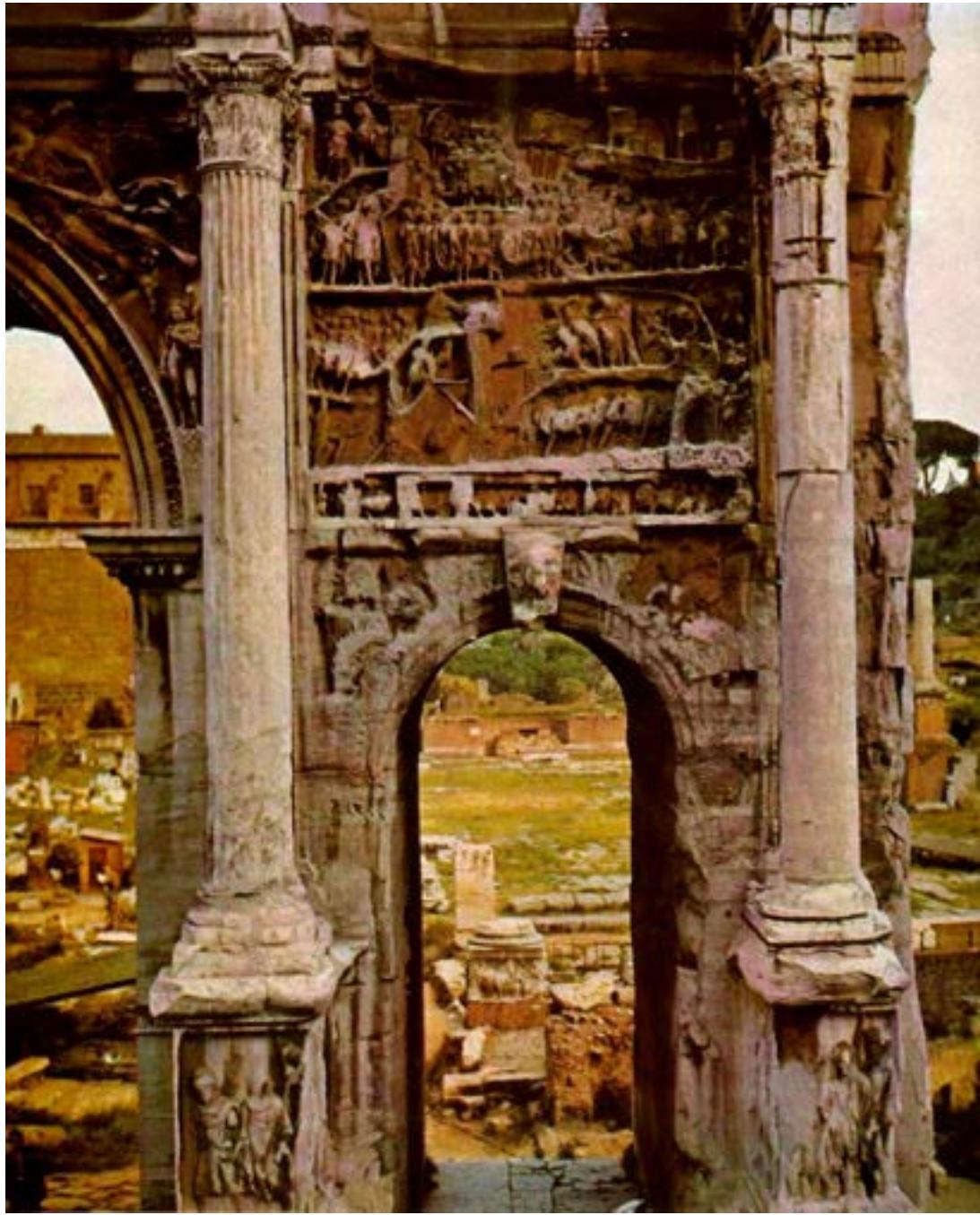
Rim,  
Slavoluk Septimija Severa,  
istočna strana  
(okrenuta Rimskom forumu)  
(četiri ploče sa po dva reda reljefa  
iznad bočnih ulaza veoma oštećene)  
(scene iznose izveštaj sa bojišta od  
neuspelih napada Parćana na  
rimsku tvrđavu Nisibis na početku  
rata do konačnog rimskog  
zauzimanja Ktesifona)  
(priovedanje teče sleva nadesno)  
(na postoljima osam stubova rimske  
legionari sprovode lancima okovane  
parćanske zarobljenike, a na  
ispustima greda bilo je još osam  
kipova zarobljenika)  
(u uglovima iznad srednjeg prolaza su  
Viktorije sa trofejima)  
(iznad bočnih prolaza su predstave  
božanstava reka i izvora i iznad njih  
uske trake sa zarobljenim  
Parćanima koji odaju poštovanje  
boginji Romi)



Rim,  
Slavoluk Septimija  
Severa,  
istočna strana  
(naracija započinje  
na strani  
okrenutoj  
Rimskom  
forumu, u  
južnom delu  
istočne strane  
(levo) i nastavlja  
se u severnom  
delu (desno))



Rim, Slavoluk Septimija Severa, zapadna strana  
(naracija se nastavlja u severnom delu zapadne strane (levo) i  
završava u južnom delu (desno))



Rim,  
Rimski forum,  
Slavoluk Septimija  
Severa,  
zapadna strana,  
južni prolaz  
(kraj naracije u gornjem  
polju gde je frontalno  
prikazan car okružen  
sinovima kako drži  
govor pobedničkoj  
vojski)  
(oblici i proporcije u  
poređenju sa onima iz  
Leptis Magne  
nezgrapni i zdepasti)



Rim, Rimski forum, Slavoluk Septimija Severa, zapadna strana, južni prolaz  
(kraj naracije u gornjem polju gde je frontalno prikazan car okružen  
sinovima kako drži govor pobedničkoj vojsci)

# Doba vojničkih careva (235-284)

Nakon ubistva Karakale (211-217), usledio je čitav niz careva koji su kratko vladali i među kojima su neki čak bili deca

Dolazak cara Maksimina Tračanina (235-238) označava početak razdoblja bezvlašća i nemira poznato pod nazivom doba vojničkih careva (235-284)

Senat više gotovo da nije imao nikakvog značaja i to vreme obeležile su česte smene na prestolu, pretendenti, carevi i protivcarevi, kao i brojni ratovi protiv Persijanaca, potom Germana, Gota, početak progona hrišćana, epidemija kuge, borbe u Siriji, Egiptu, Galiji

Razloge zašto je istorijski reljef u III veku potpuno potisnut ipak ne treba tražiti samo u političkim prilikama, jer je još u drugoj polovini prethodnog veka monumentalno prikazivanje političkih ili vojnih događaja po nalogu cara ili Senata počelo da gubi svoj značaj

Umesto državnog reljefa, pojavljuju se dela većinom podstaknuta privatnim potrebama



Karta Rimskog carstva u III veku

# Sarkofazi i portreti

U III veku pojavljuju se sarkofazi ukrašeni reljefima

Nije poznato zašto se početkom III veka odustalo od starog običaja spaljivanja mrtvih (u Pompeji je među stotinama urni pronađen samo jedan sarkofag, a najveći filhelen Hadrijan bio je veran starim rimskim sepulkralnim običajima)

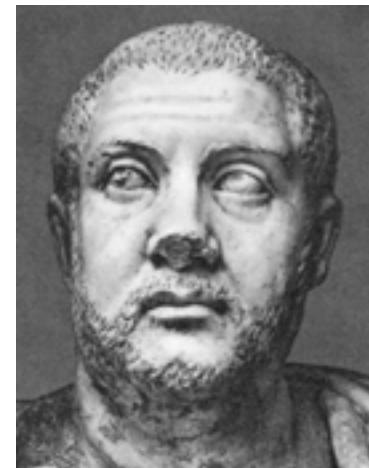
Očigledno je da izmenu u načinu sahranjivanja nisu uslovile nove zamisli o zagrobnom životu

U oblasti portreta dolazi do novih mogućnosti izraza

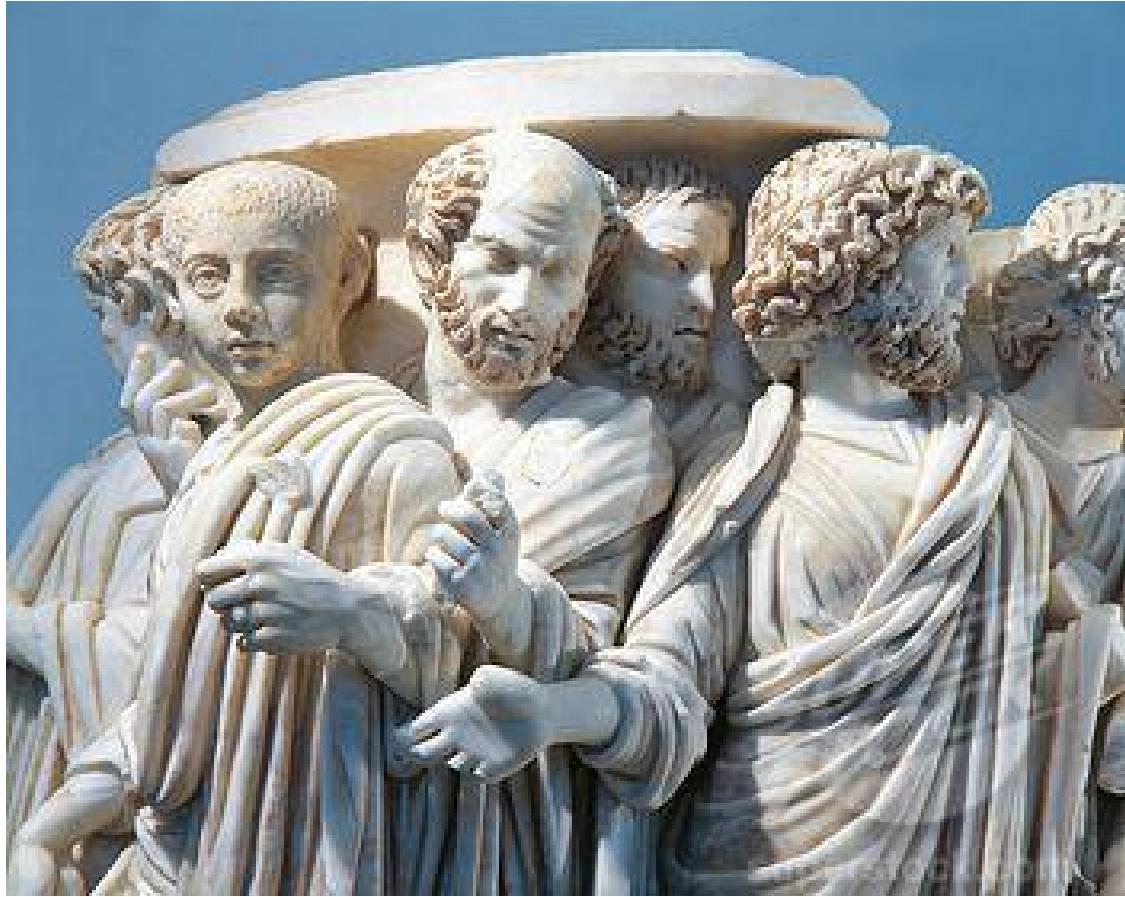
Politički potresi doneli su veliku promenu u domen carskog portreta koji je doživeo preobražaj od idealnog prema individualnom

Likovi careva više nisu idealizovani i nadahnuti klasičnim grčkim uzorima već zrače gotovo opipljivim ovozemaljskim realizmom i verizmom

Pored toga, u Egiptu se pojavljuju i slikani portreti preminulih, rađeni u tehnici enkaustike na drvenoj ploči, zvani Fajumski portreti po mestu Fajumu u Donjem Egiptu, a nastali su na osnovu starog običaja da se predstava lika preminulog postavi preko njegovog mumuficiranog tela

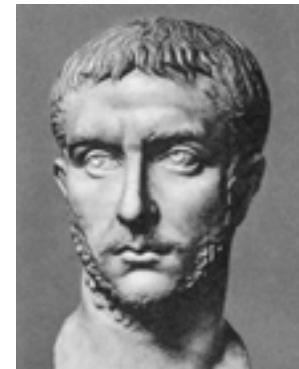
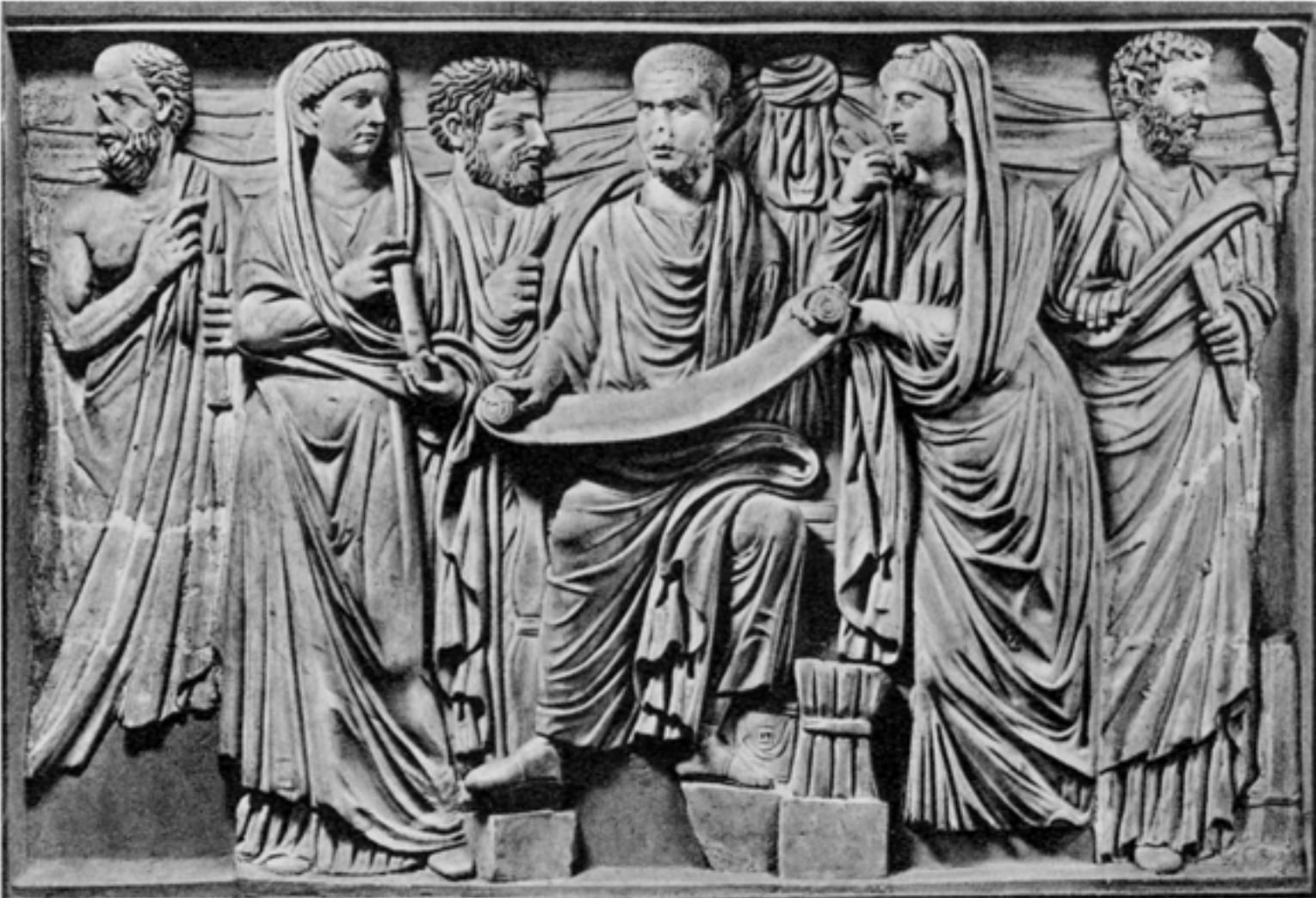


Sarkofag cara Junija Balba i Mecije Faustine  
(najstariji očuvani carski sarkofag)  
sarkofag u obliku korita  
(car Junije Balb, otac cara Gordijana III, vladao samo 29 dana 238. godine)  
(odeća i kosa i brada likova bili su pozlaćeni)  
(na sredini bili prikazani pokojnici u pratrni povorki - uz caricu žena i uz cara muškaraca, dečak prikazan frontalno je Gordijan III)



Sarkofag cara Junija Balba i Mecije Faustine  
(car Junije Balb vladao 238. godine)  
(odeća i kosa i brada likova bili su pozlaćeni)

(na sredini bili prikazani pokojnici u pratnji povorki- uz caricu žena i uz  
cara muškaraca, dečak prikazan frontalno je Gordijan III)



Sarkofag filozofa, iz vremena cara Galijena (260-268),  
sarkofag u obliku kovčega

(čovek koji objašnjava filozofski tekst, dve muze i tri filozofa  
od kojih se samo desni, zahvaljujući ostacima sunčevog časovnika,  
može identifikovati kao Anaksimander iz Mileta)



Sarkofag filozofa, iz vremena cara Galijena (260-268),  
sarkofag u obliku kovčega  
(čovek koji objašnjava filozofski tekst, dve muze i tri filozofa  
od kojih se samo desni, zahvaljujući ostacima sunčevog časovnika,  
može identifikovati kao Anaksimander iz Mileta)



## Portret cara Maksimina Tračanina

(235-238)

(prvi varvarin koga su vojnici uzdigli na presto, prvi car koji nikada nije kročio u Rim, nije voleo plemstvo i bio je nepoverljiv zbog nekoliko zavera uticajnih senatora, progonio je hrišćane)

(poniranje u ličnost koje pokazuje jasne znake neobuzdanosti i neotesanosti)

(neobrijano lice)

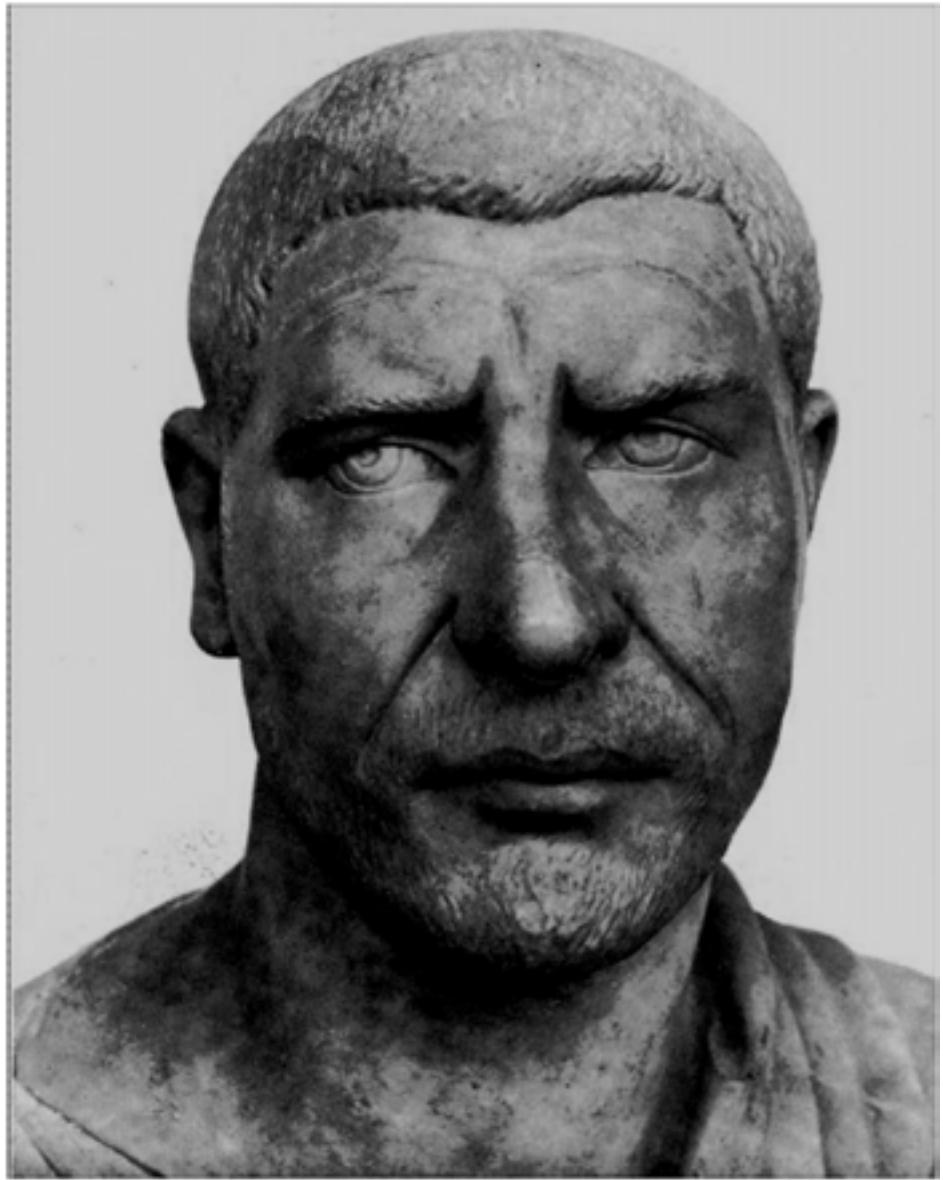
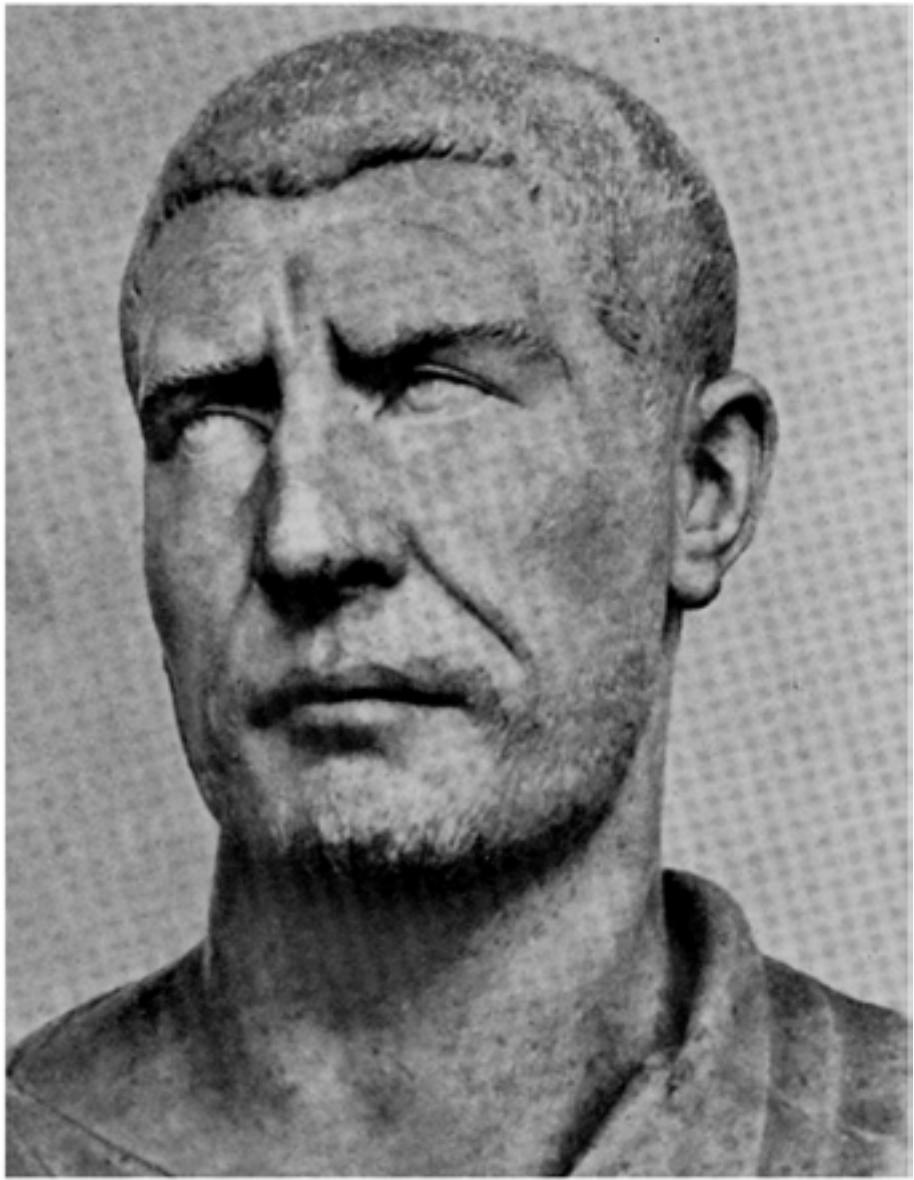


Portret cara Junija Balba  
(238)  
(životna predstava  
kolebljivog cara uglednog  
rimskog porekla)





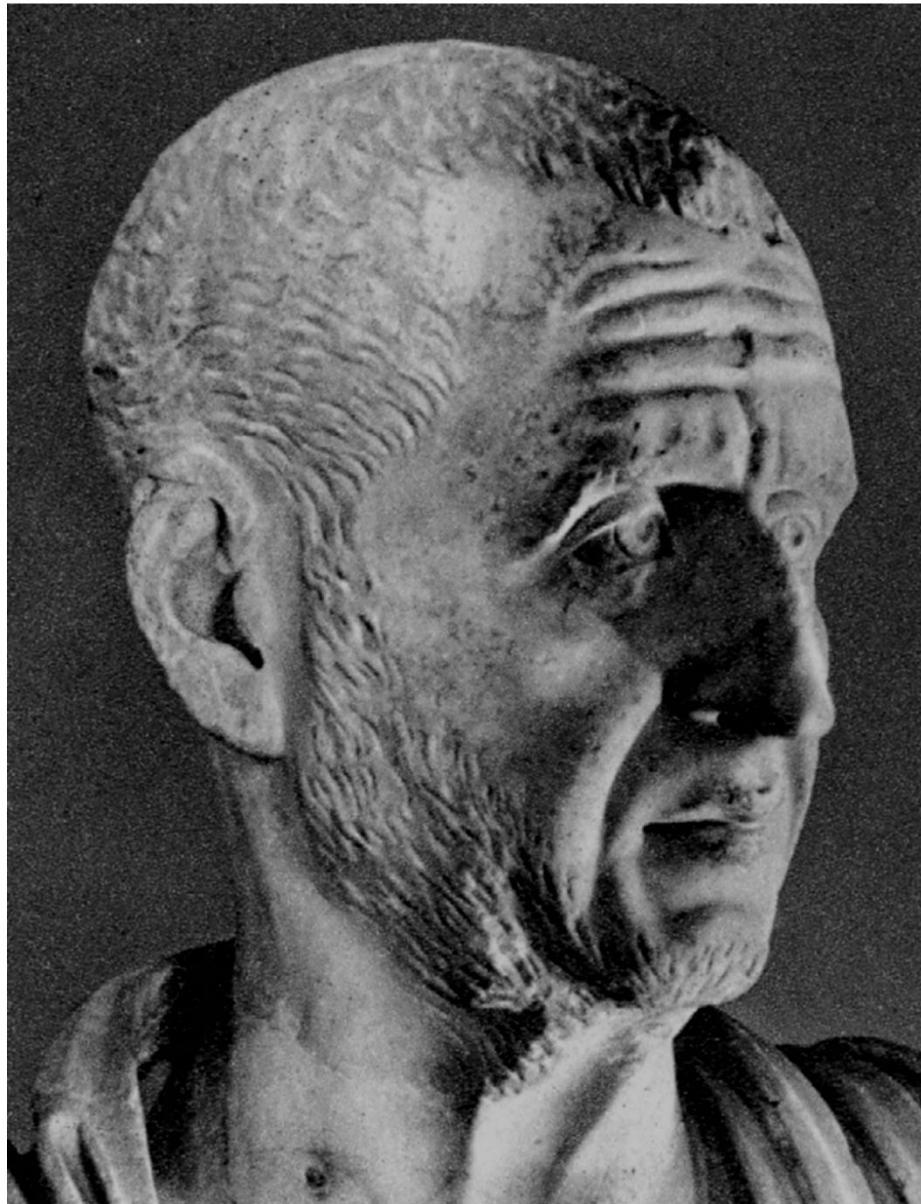
Portret cara Gordijana III (238-244)



Portreti cara Filipa Arabljanina (244-248/9)  
(realizam, izraz mračnih misli u surovim okolnostima, neobrijano lice)

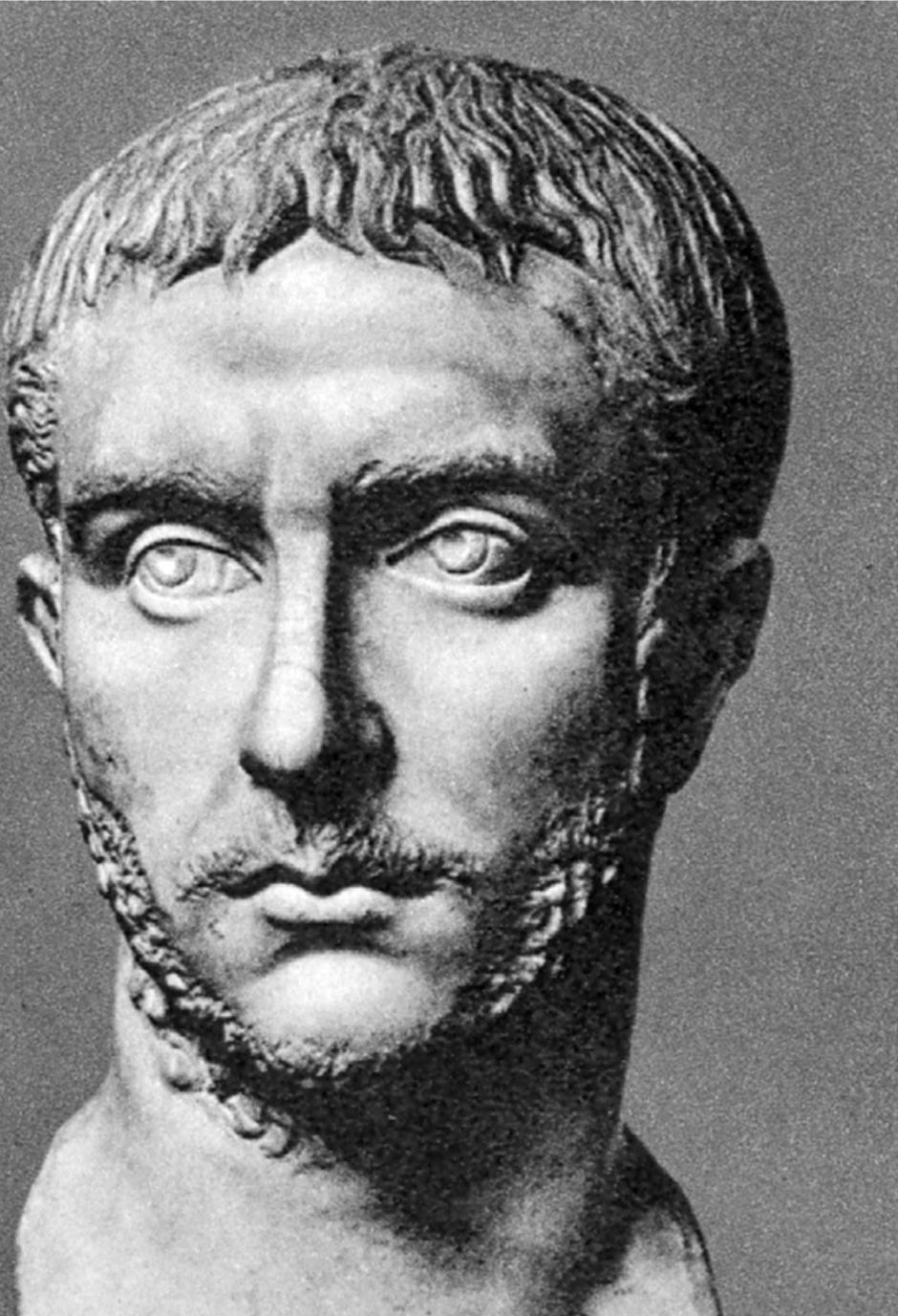


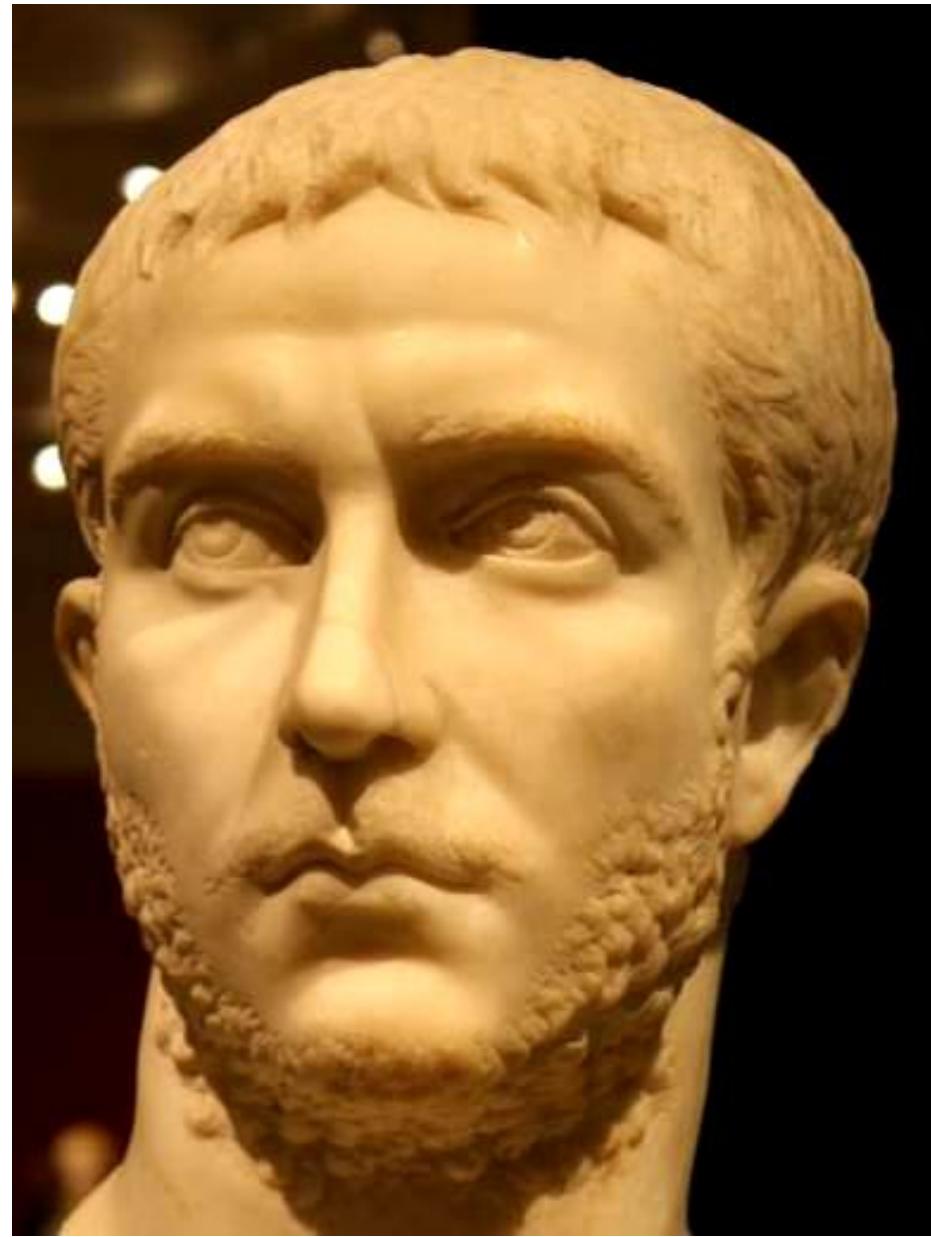
Portret cara Filipa Arabljanina (244-248/9), Berlin



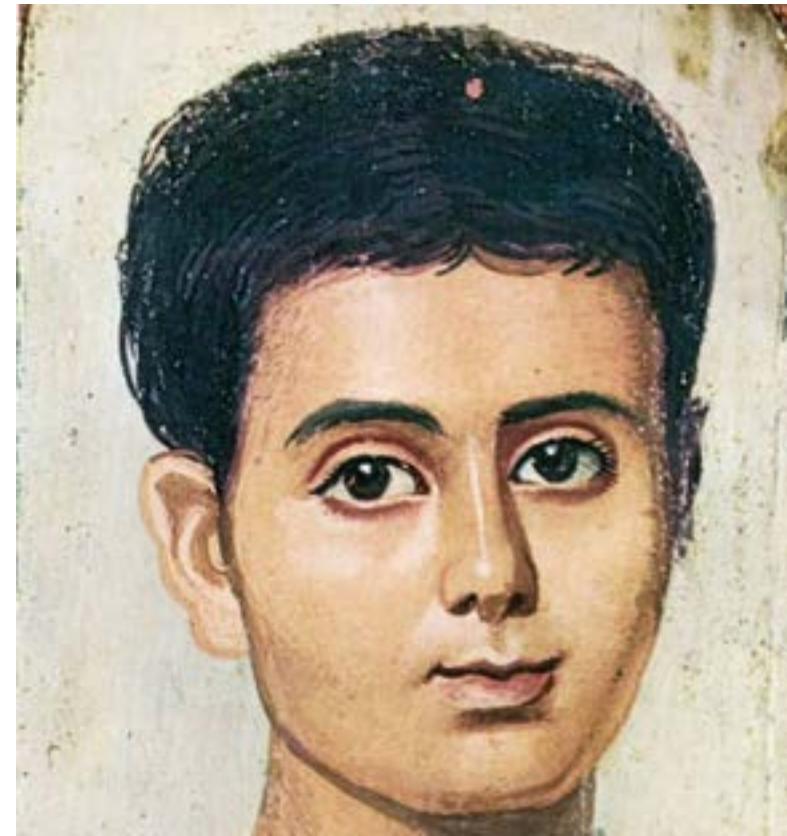
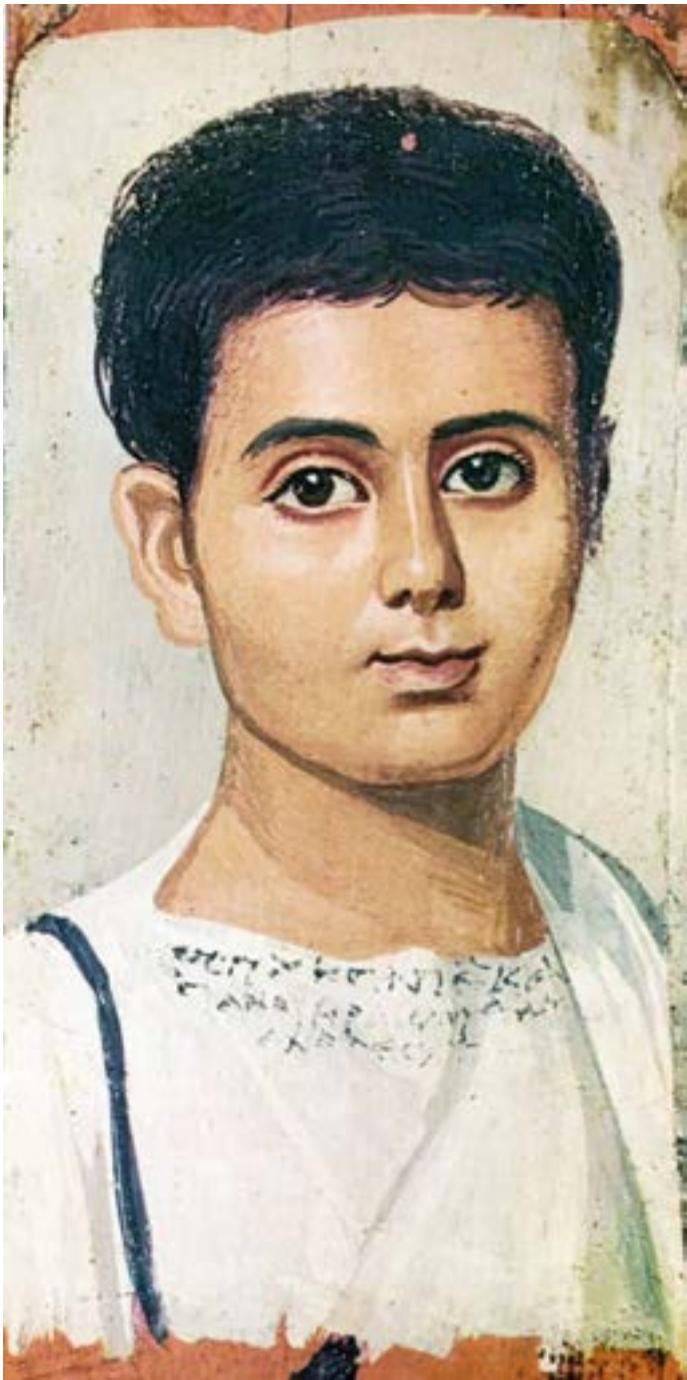
Portreti cara Decija (249-251), verizam, uznemirenost

Portret cara Galijena  
(260-268)  
(u vreme Galijena,  
velikog filhelena koji  
se može porediti sa  
Hadrijanom i Markom  
Aurelijem, oživljava  
klasični odnos prema  
svetu)





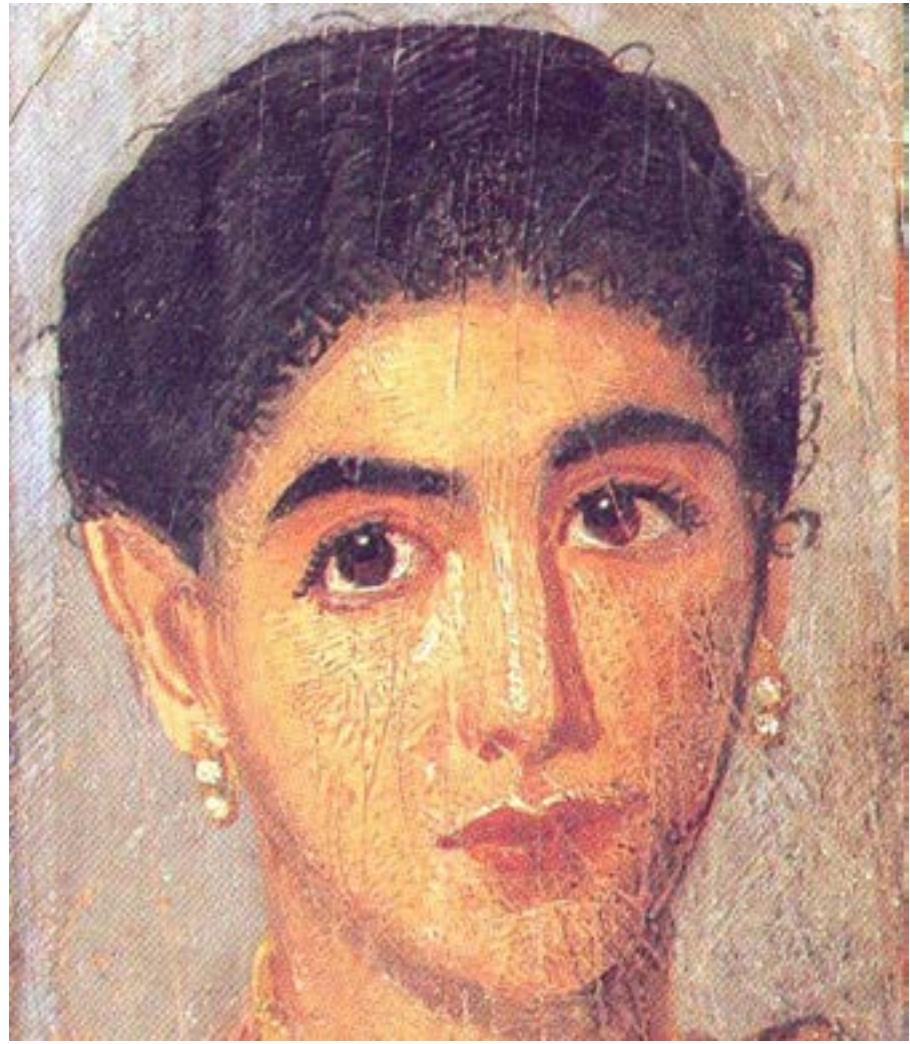
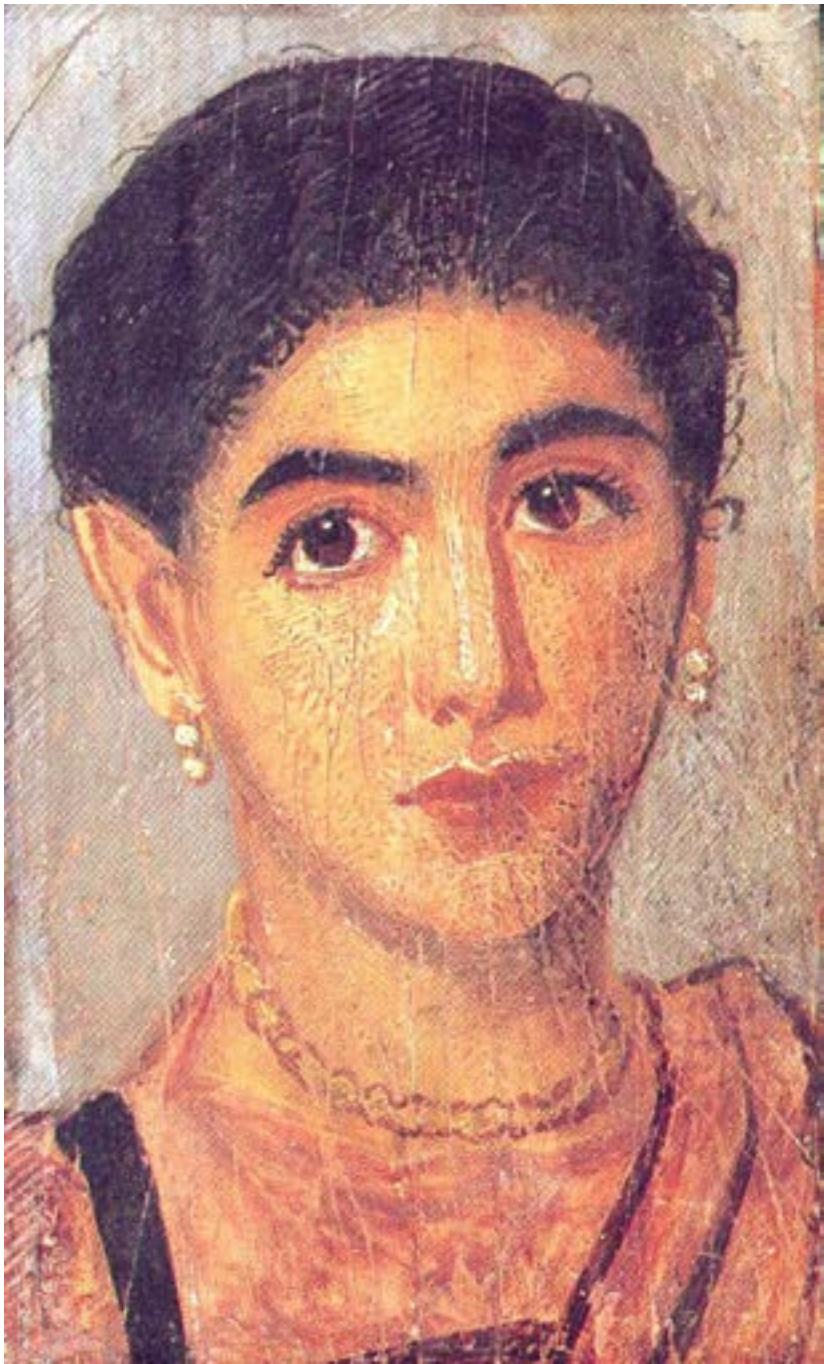
Portret cara Galijena (260-268), Berlin



Portret dečaka, fajumski portret, enkaustika,  
II vek

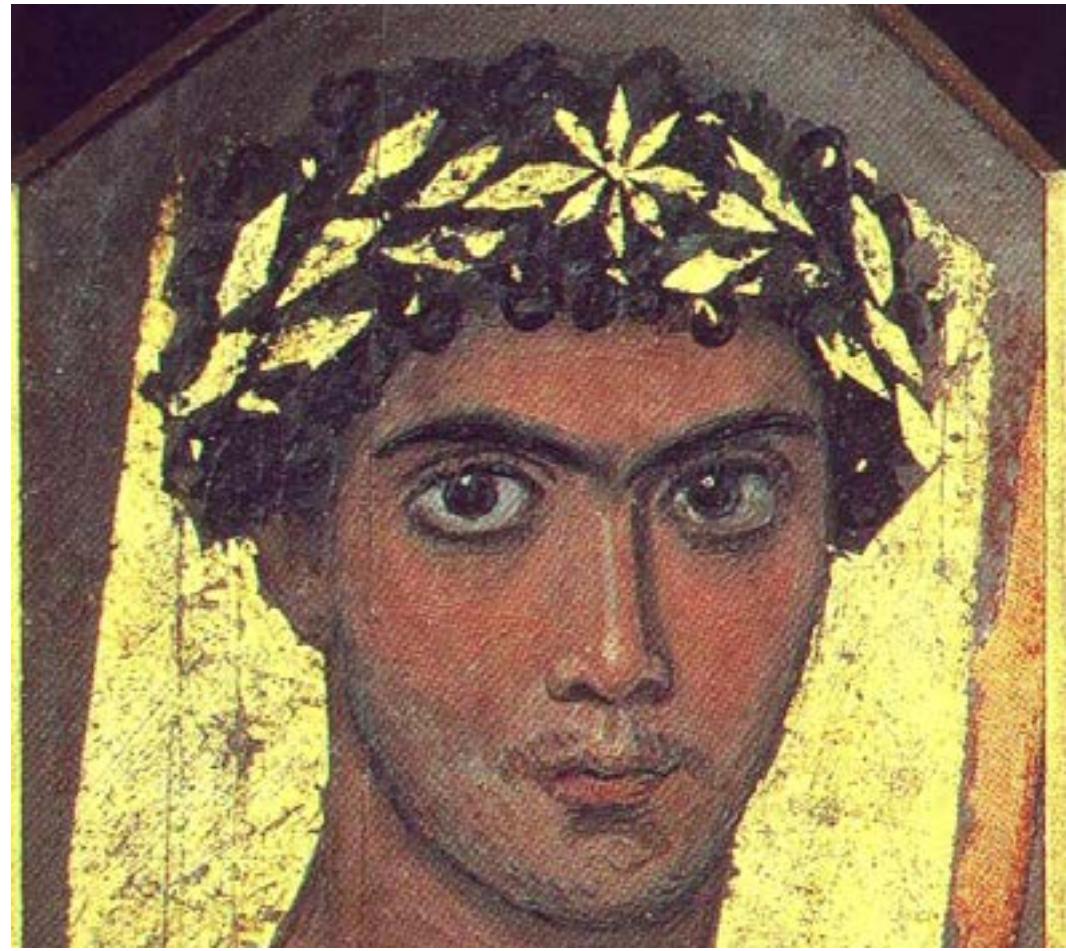
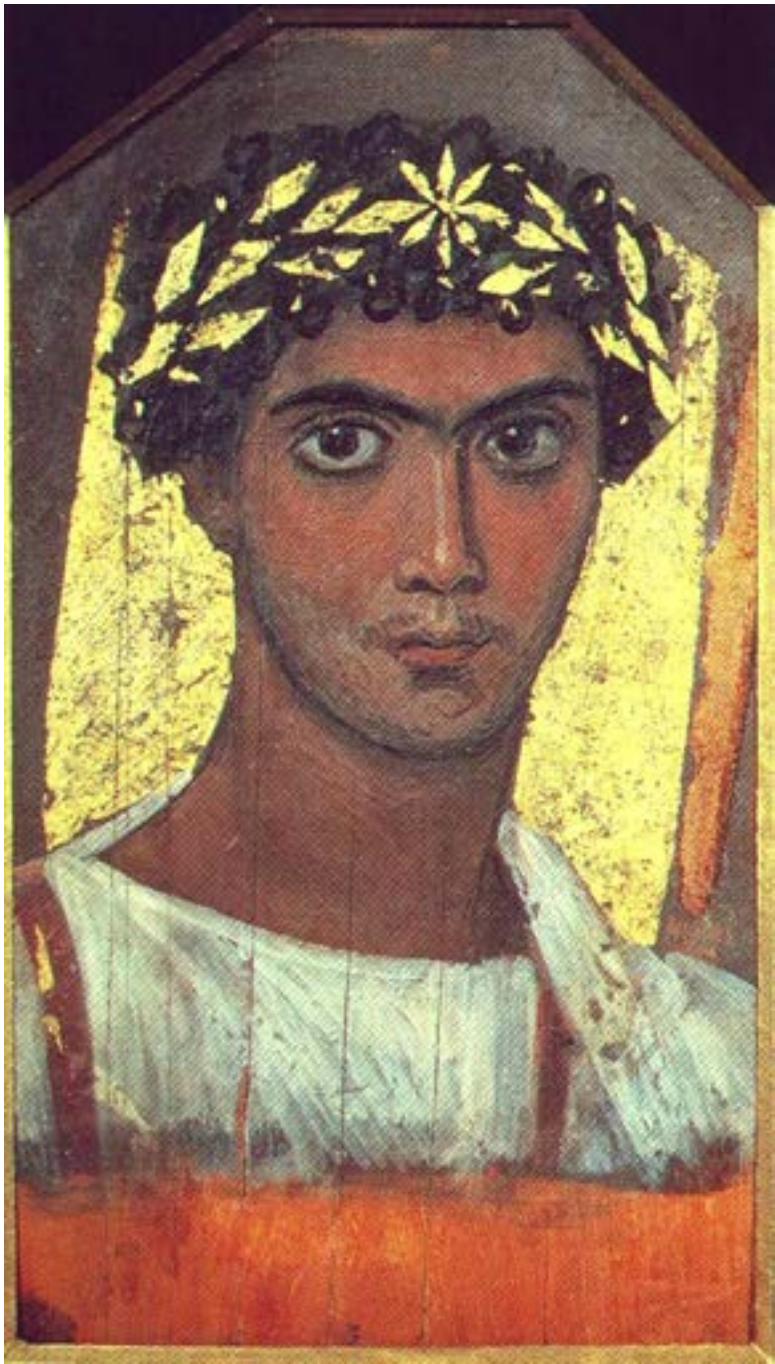
(Stari vajani egipatski likovi preminulih koji  
su se postavljali na mumificirano i uvijeno  
lice zamenjeni su slikanim)

(Ovo je novi običaj, iako je, prema Pliniju,  
korišćenje slikanih portreta bilo običaj u  
republikanskom Rimu u kultu predaka  
jednako kao i portretnih poprsja)

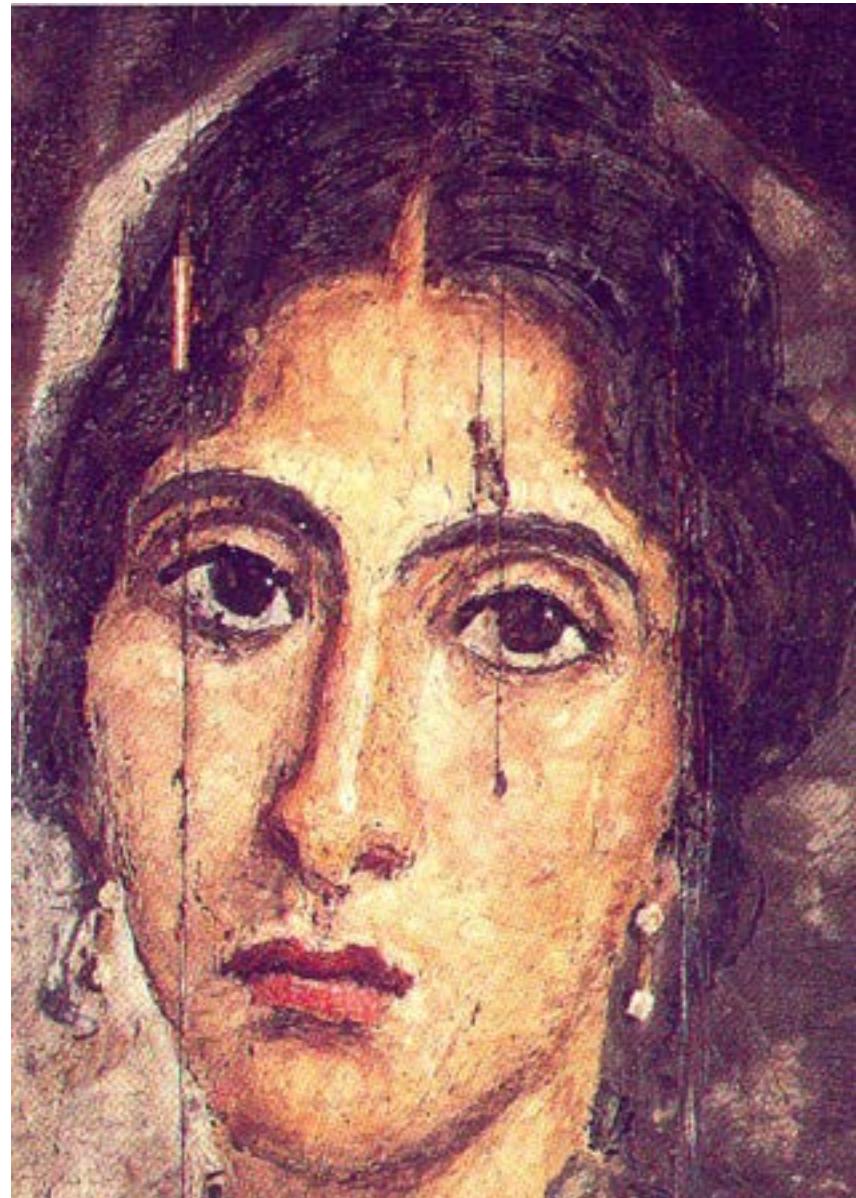
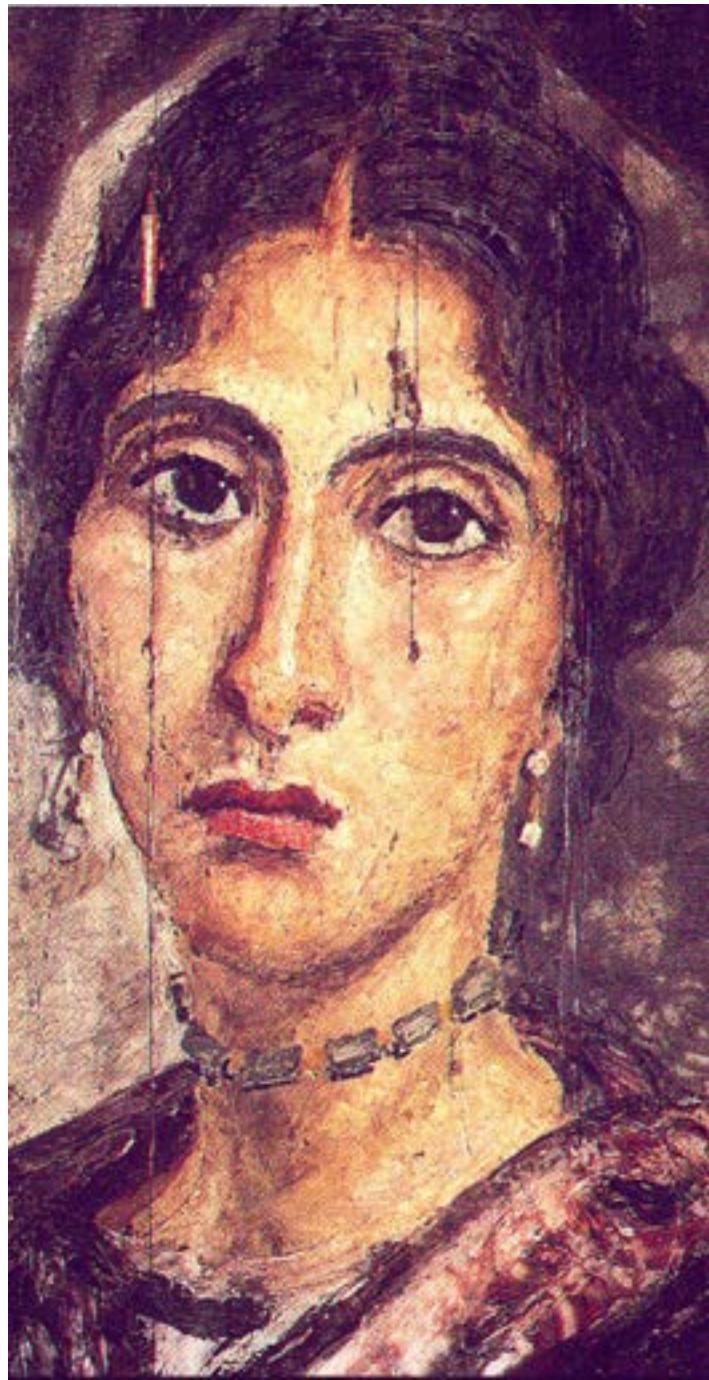


Portret mlade žene, fajumski portret,  
enkaustika, II vek  
(enkaustika zahteva brz i spretan rad i  
sigurne precizne poteze)  
(naglašavanje očiju)

▪



Portret mladića, fajumski portret,  
enkaustika, II vek  
(portreti su rađeni u velikom broju, a u  
delima slabijih majstora jasno se  
zapaža težnja ka zajedničkim  
elementima koji likove pretvaraju u  
tipove)



Portret žene, fajumski portret,  
enkaustika, II vek

# Širenje istočnjačkih religija i zidno slikarstvo u Duri Europos

Tokom III veka carstvom, osobito njegovim jugoistočnim delom, raširile su se različite istočnjačke religije egipatskog, persijskog, semitskog porekla, naročito one koje su tokom helenističkog doba u sebi stopile istočne i grčke elemente i propovedale otkrovenje istine, pobedu dobra nad zlim, spasenje, dolazak mesije i različite rituale posvećenja

Takva nova verovanja podstakla su prožimanje istočnih i grčkih i rimskih elemenata u umetnosti

Mnogi od kultova bili su tajni ili polutajni i njihove estetske potrebe zadovoljavale su lokalne zanatlige koji su se ugledali na uzore koje su mogli da upoznaju u svojoj maticnoj sredini

Najznačajniji primeri takve umetnosti sreću se u gradu Dura Europos u gornjem toku Eufrata (danas u Siriji), rimskoj pograničnoj vojnoj postaji koja je ubrzo prerasla u živo trgovačko središte i cvetala kratko, od osnivanja do persijskog osvajanja (245-256)

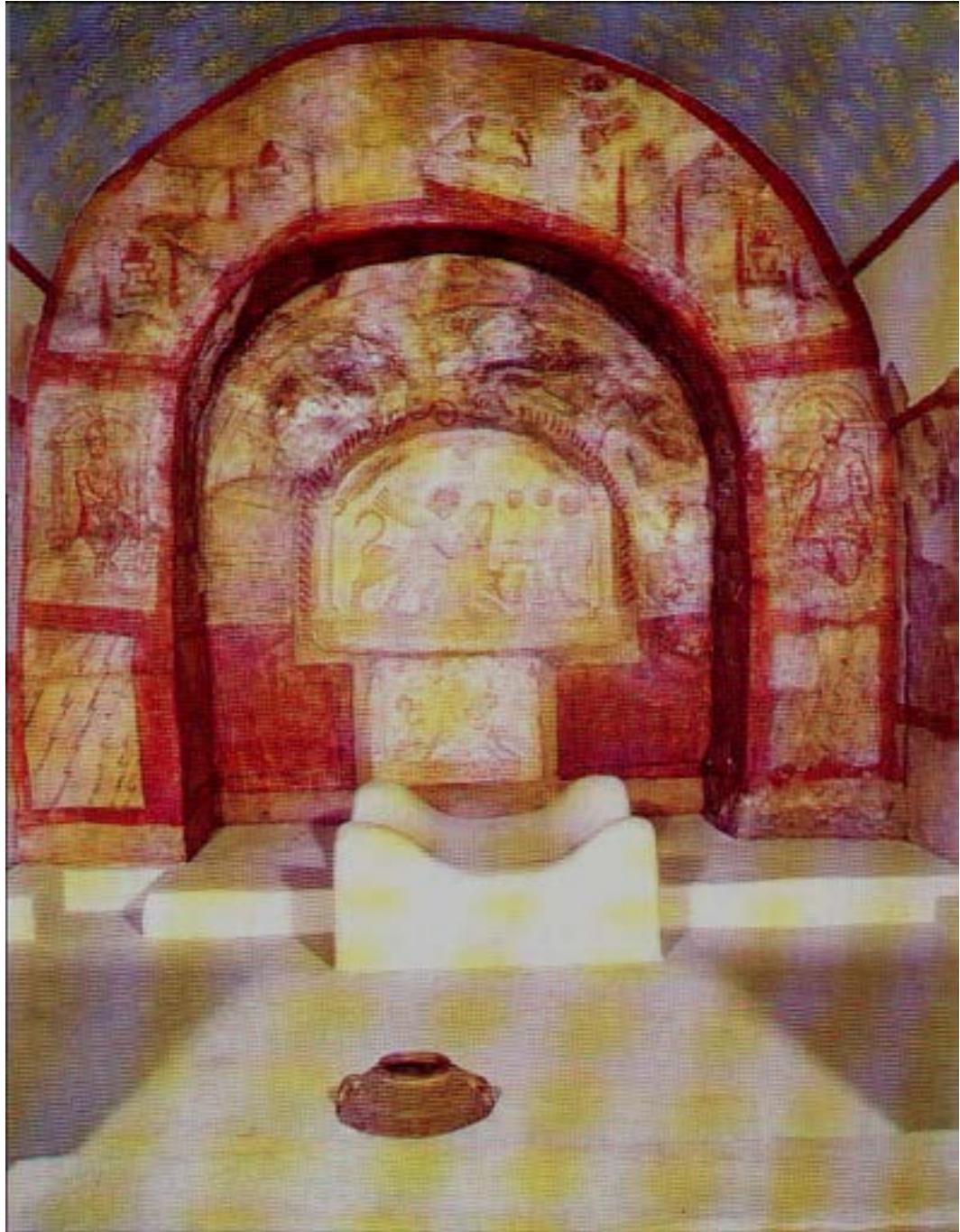
U ruševinama grada pronađene su zidne slike u jevrejskoj sinagogi, persijskom Mitrinom hramu i hrišćanskoj krstionici koje su radili različiti slikari raznovrsnih mogućnosti i običaja koji su, svaki na svoj način, spojili grčke i istočne elemente



Dura Europos, sinagoga, zapadni zid, zidne slike, između 245. i 256.  
(jevrejska tema, grčki natpisi, nepoštovanje zabrane slika, prenošenje  
svetog teksta u sliku, nema naracije, podrobno opisane važne  
pojedinosti, simbolična skraćenja, dimenzije u skladu sa značajem) •



Dura Europos, sinagoga, zapadni zid, zidne slike



Dura Europos,  
Mitrin hram,  
oltar,  
zidne slike,  
između 245. i 256.  
(stilizacija, Mitrini likovi,  
uobičajeni u skulpturi,  
preneti poput crteža)

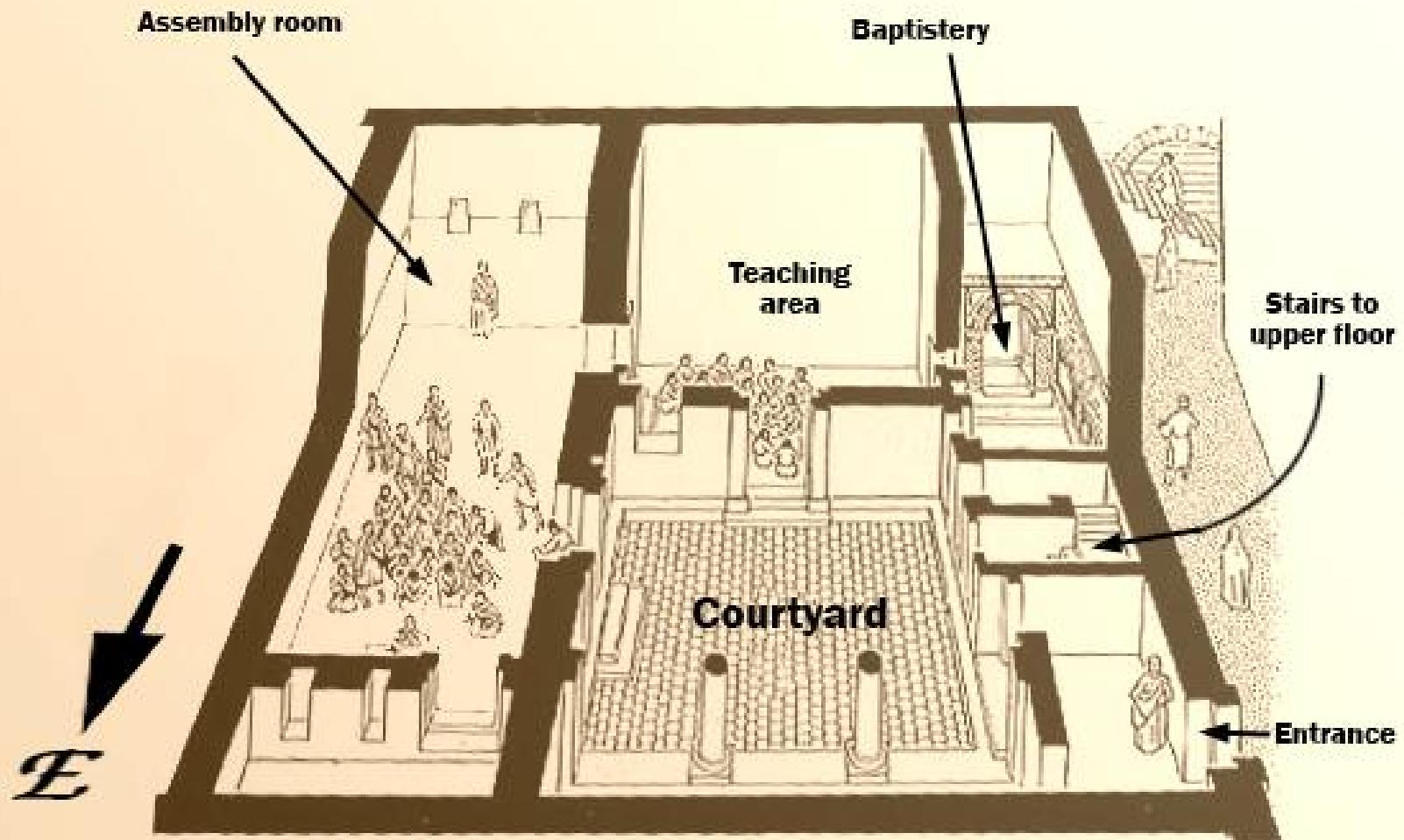


Dura Europos, Mitrin hram, oltar, zidne slike,  
između 245. i 256.

(stilizacija, Mitrini likovi, uobičajeni u skulpturi, preneti poput crteža) .

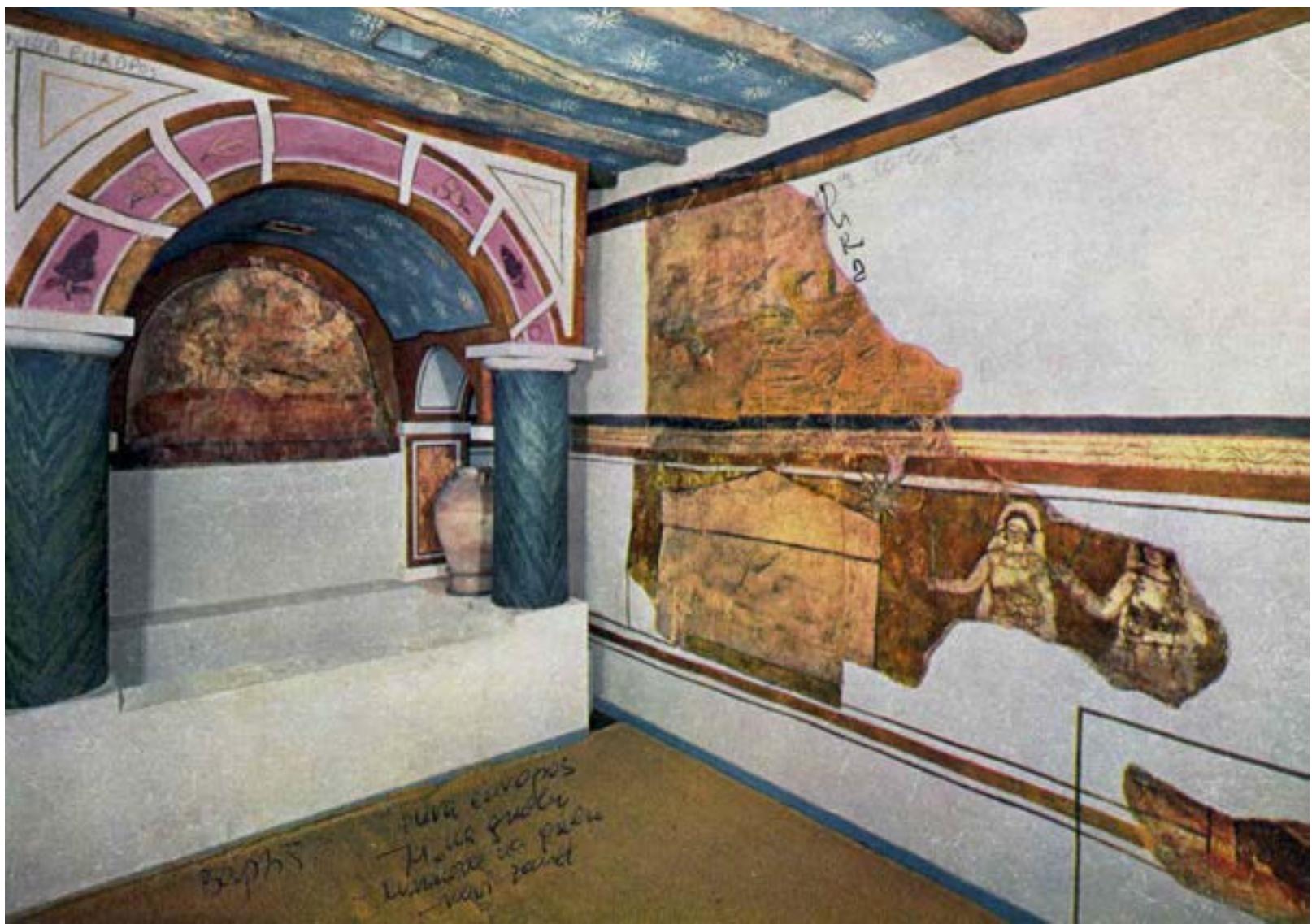


Dura Europos, Mitrin hram, zidne slike, Mitra kao lovac  
(scena se kompoziciono može uporediti sa prizorima carskog lova  
na asirskim reljefima i na egipatskim kartonažama iz doba novog carstva)

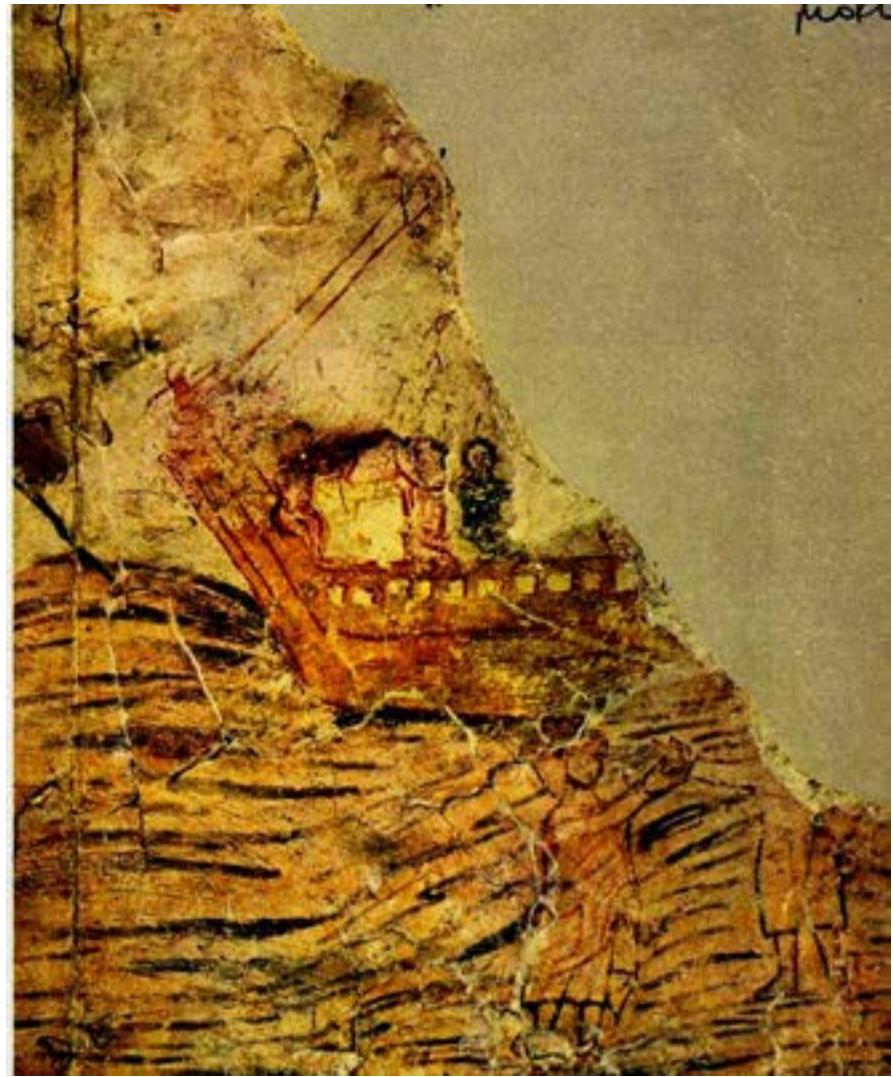


### 3rd-C. CHURCH AT DURA-EUROPOS

Dura Europos, krstionica u hrišćanskoj kući,  
između 245. i 256.



Dura Europos, krstionica, zidne slike, između 245. i 256.  
(novozavetne teme prenete u jednostavne scene lišene perspektive i  
svedene na osnovne elemente da bi bile razumljive vernima)



Dura Europos, krstionica, zidne slike  
(Isčeljenje raslabljenog i Hristos hoda po vodi)

# Dioklecijan (284-305) i ustanovljenje tetrarhije (293-306)

Dioklecijan (284-305) prigrabio je vlast kao zapovednik dvorske straže  
Njegova politika bila je usmerena na jačanje absolutne vlasti cara i tada je uvedena titula dominusa (gospodara), principat je zamenjen dominatom, a careva ličnost smatrana je božanskom, uzvišenom

Od tog vremena carevi su počeli da nose bogate odežde po istočnjačkom uzoru, da se okružuju brojnim dvoranima i da zahtevaju da im se ukazuju božanske počasti kao što je padanje ničice na kolena

Pod Dioklecijanovim naslednicima potpuno je prestalo učešće senata u upravljanju carstvom i uprava je prešla na imperatorski savet čiji su članovi bili obični činovnici

Dioklecijan je već u prvim godinama svoje vlade uvideo da sam neće moći da savlada unutrašnje probleme i navalu varvara na granice carstva  
Zato je 293. postavio sebi tri savladara, podelio upravu nad određenim oblasima carstva na četiri dela i uveo tetrarhiju

Dioklecijan nije živeo u Rimu (za 22 godine vlade samo je jednom boravio u prestonici i to svega nekoliko sedmica 303) i svu pažnju poklonio je gradnji velike palate u Splitu (pokraj svoje rodne Salone), ali je ipak dao da se u Rimu izgrade velike javne terme

# Tetrarhija i Konstantin (306-337, odnosno 324-337)

Dioklecijan je odmah za svog savladara postavio Maksimijana i njih dvojica nosili su zvanje avgusta, a 293. izabrao je za cezare Konstanciju Hlora i Galeriju

Rim više nije bio glavni grad carstva pošto je svaki savladar imao svoju prestonicu,

avgust zapada Milano,

cezar zapada Trier,

avgust istoka Nikomidiju i

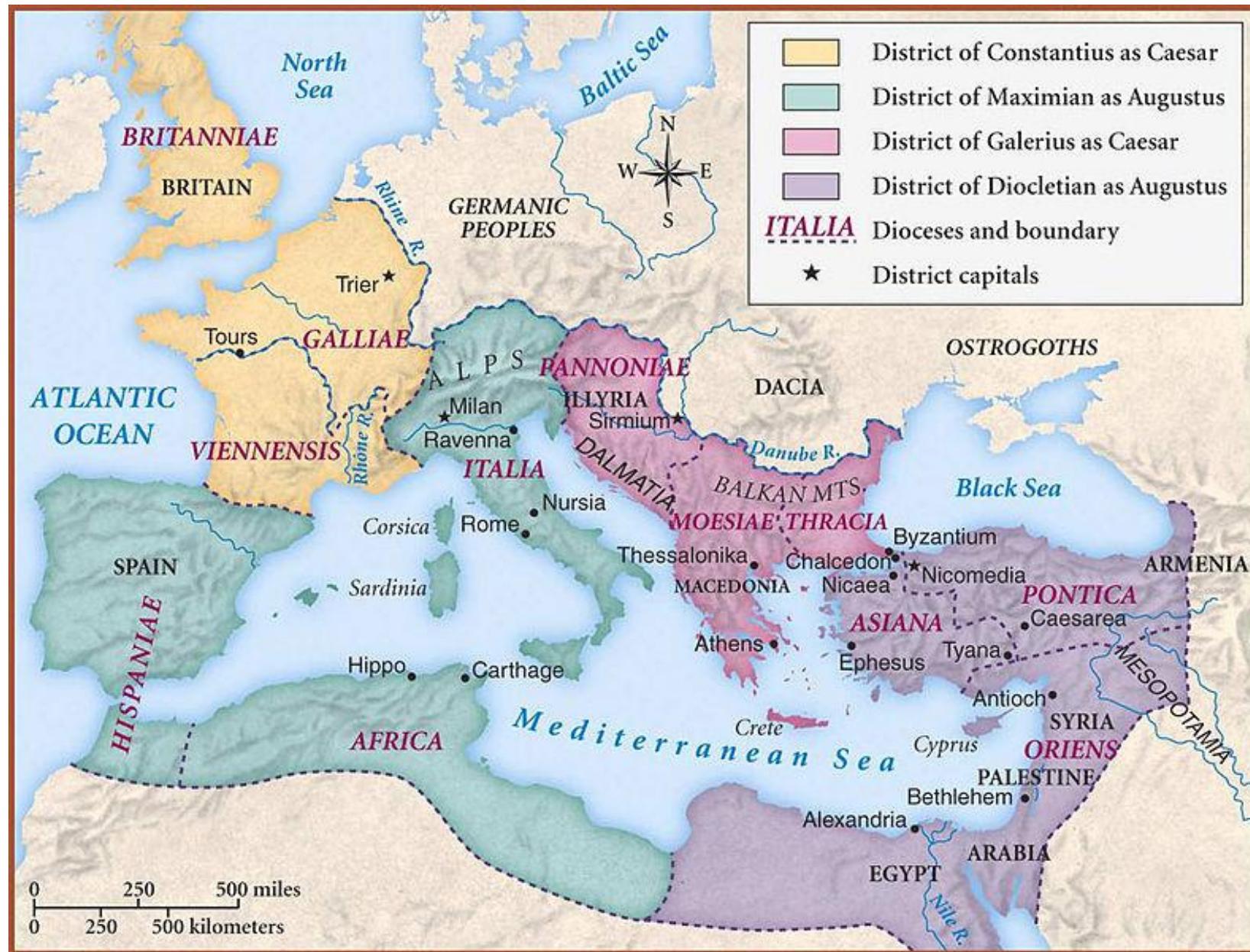
cezar istoka Solun

Avgusti su 305. abdicirali, a ostali su da vladaju cezari koje su kasnije nasledili Likinije (Licinije) i Konstantin

Do sloma tetrarhije došlo je već 306, pošto su s jedne strane vojnici u Jorku na presto doveli Konstantina, sina Konstancije koji je iznenada umro, a s druge strane pretorijanska garda u Rimu postavila Maksimijanovog sina Maksencija

Konstantin je 312. u Bici na Milvijskom mostu pobedio Maksencija, a tek 324. kod Hrisopolisa porazio Likiniju (Liciniju) i postao jedini vladar

On je 313. doneo Milanski edikt kojim je hrišćanstvo postalo jedna od zvaničnih vera u carstvu



Rimsko carstvo u doba tetrarhije

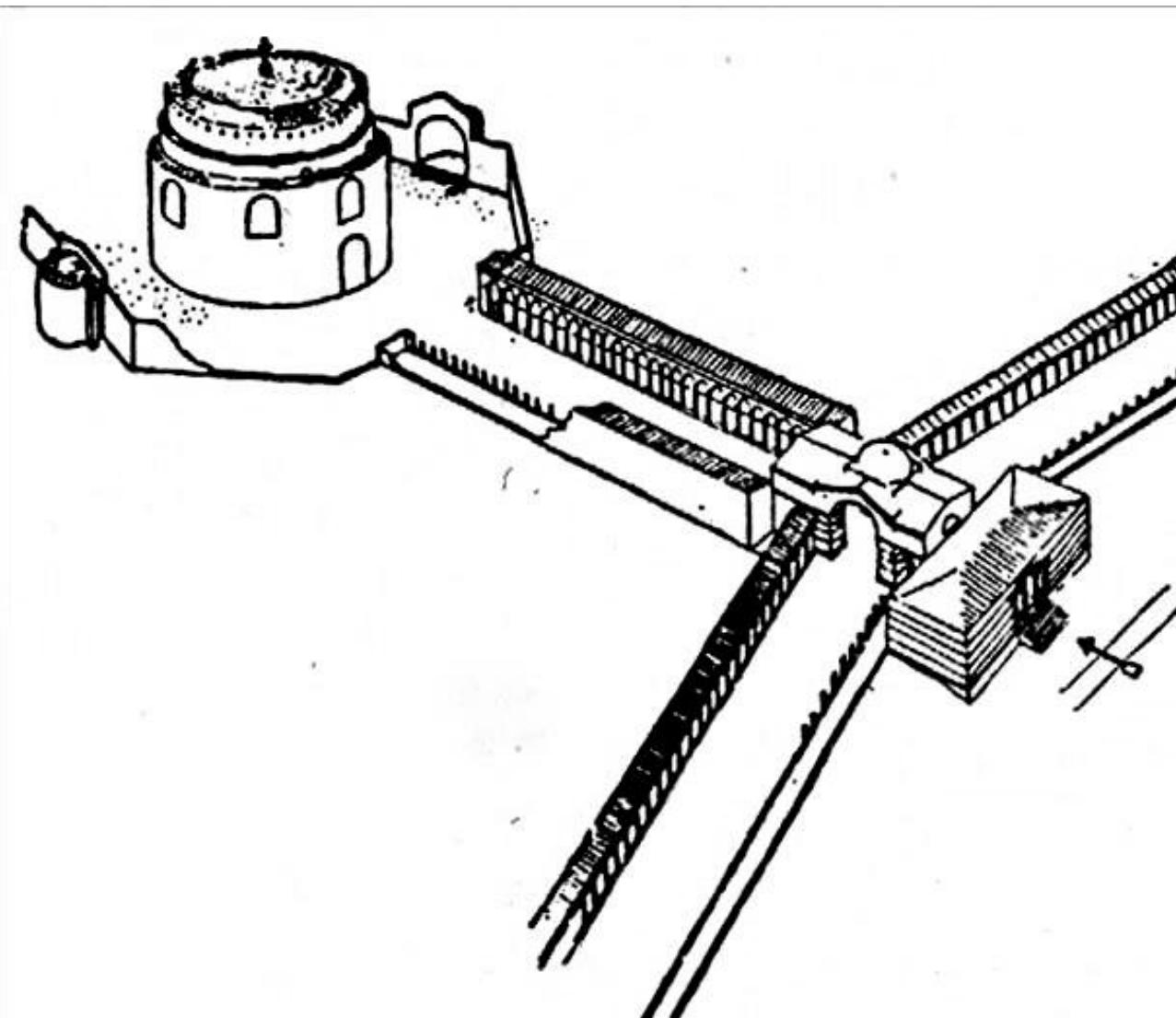


Tetrarsi,  
porfir,  
oko 300,  
crkva Sv. Marka u Veneciji  
(sa stuba koji se nalazio u  
Carigradu)

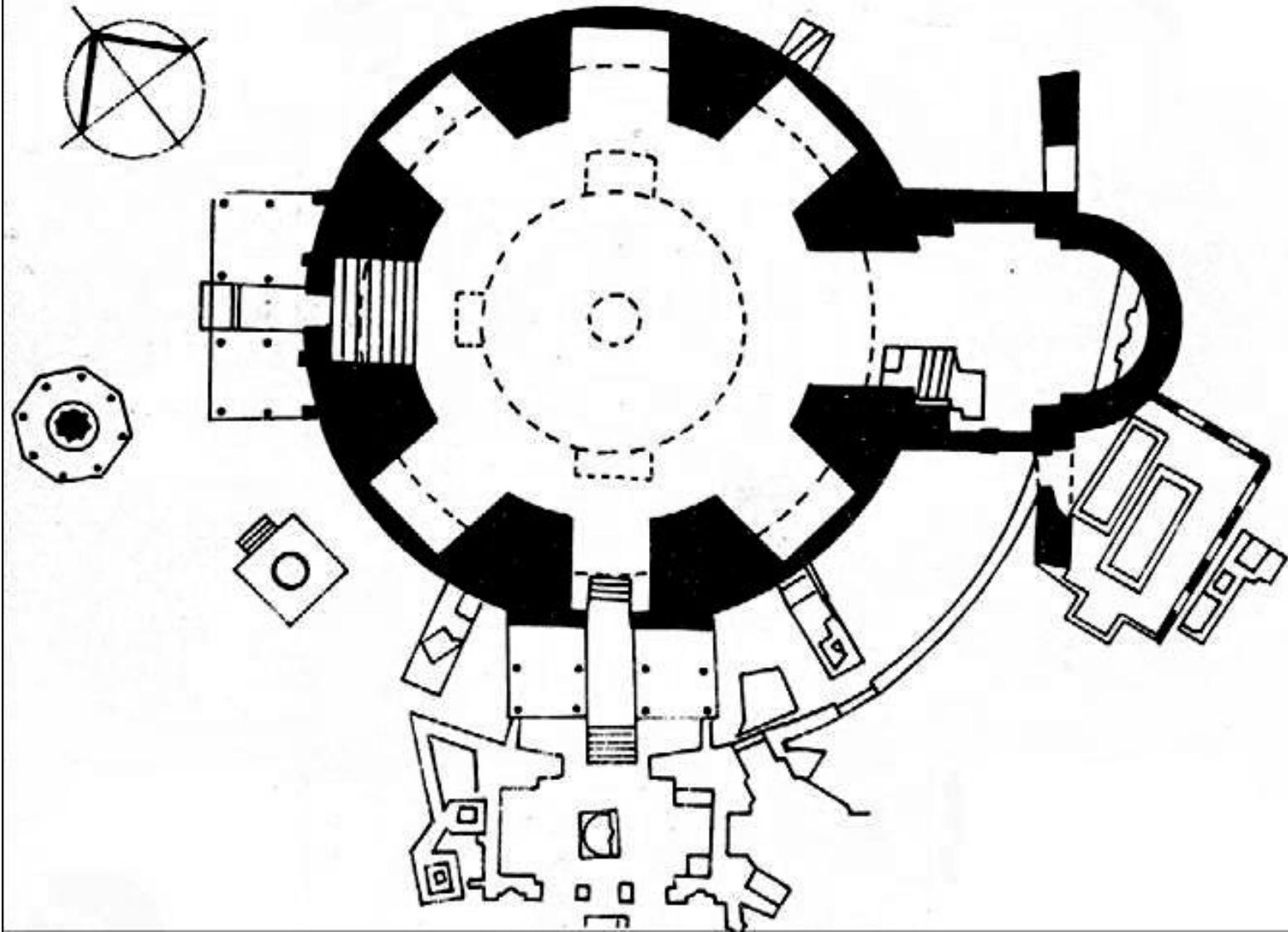
Milano- sačuvani samo neznatni  
ostaci carske palate  
Nikomidija- nije istražena  
Solun- iskopavanjima poslednjih  
decenija otkriveni delovi  
carskog kompleksa i foruma  
Trijer- sačuvan veliki deo  
središnjeg jezgra starog grada

(o izgledu prestonica avgusta  
zapada i istoka nije moguće  
izneti bilo kakva zapažanja)

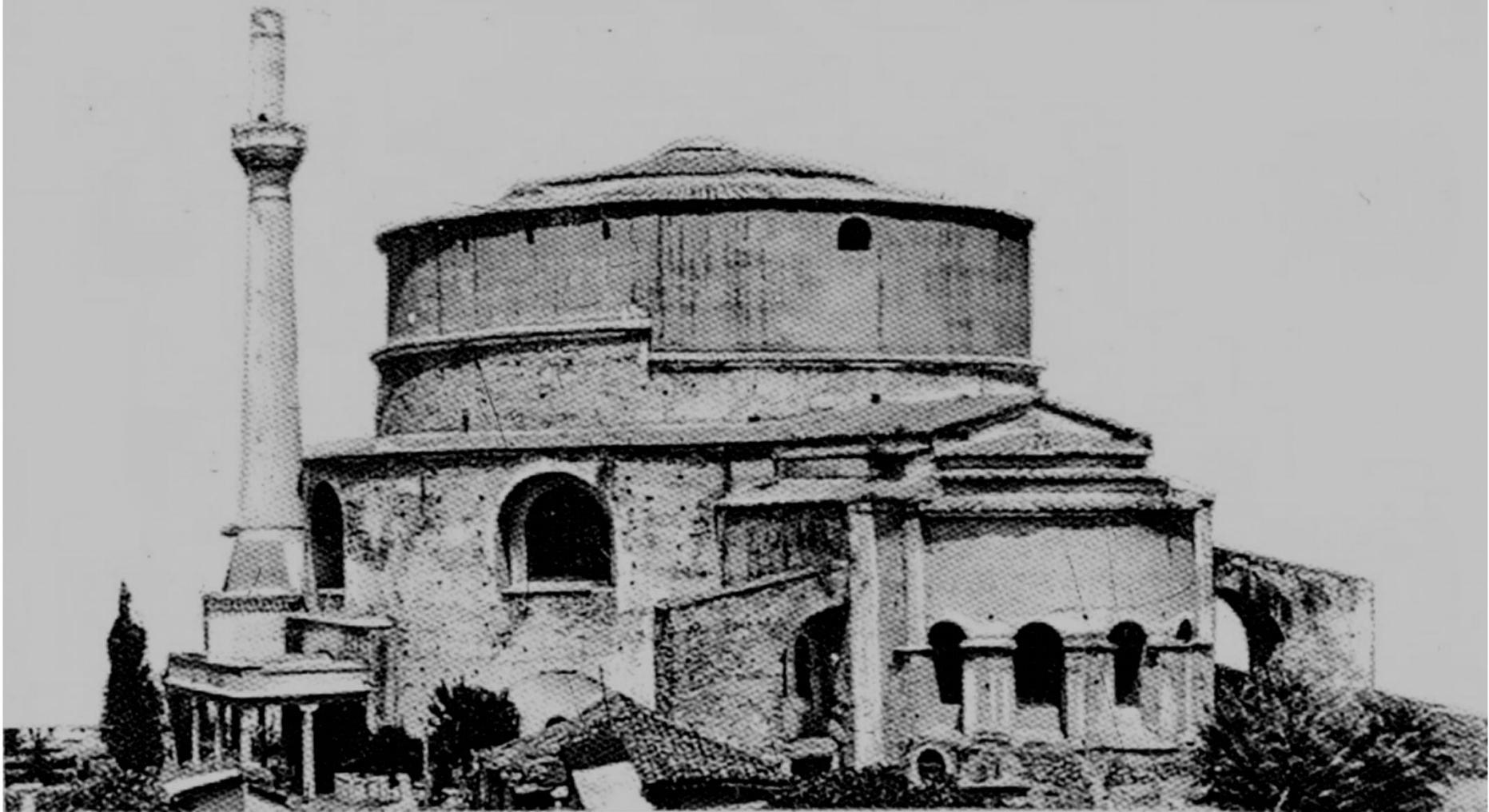
S



Solun, tetrapilon, ulica sa tremom i centralna građevina (Rotonda) pri carskoj rezidenciji (danas crkva Sv. Đordja), rekonstrukcija (ulica je dalje vodila prema jugu i luci i pokraj nje su pronađeni ostaci carske palate cezara istoka (zapadno) i hipodroma (istočno))



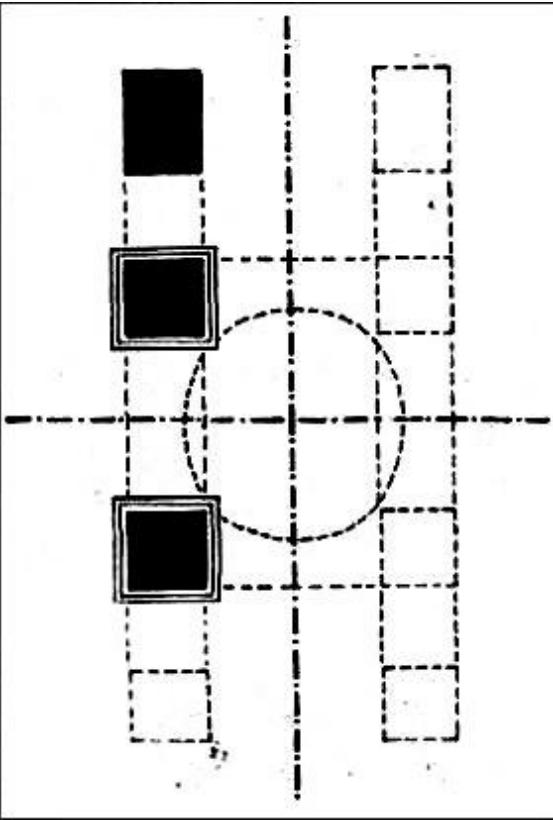
Solun, Rotonda, osnova (apsida na istoku kasniji dodatak)



Solun, Rotonda, ranije stanje, pogled sa jugoistoka



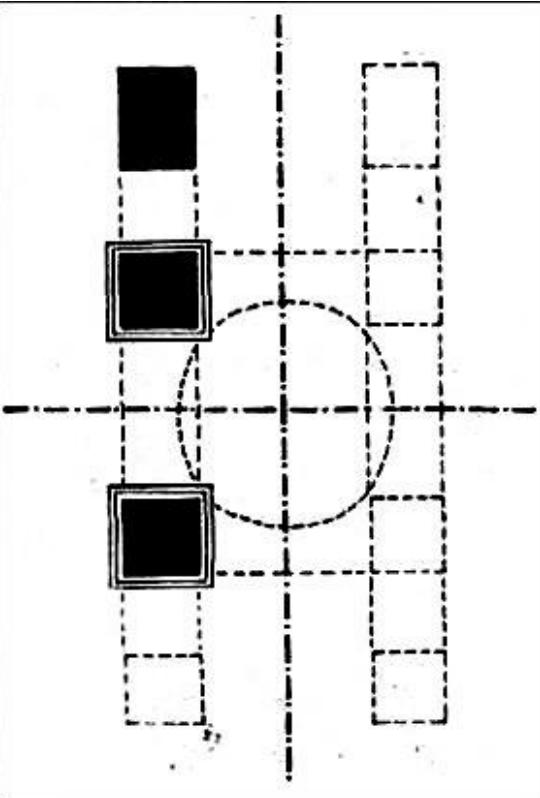
Solun, Rotonda, novije stanje, pogled s juga



Solun, Galerijev slavoluk (tetrapilon), oko 300,  
osnova i pogled sa jugoistoka

(nad središnjim prolazom nalazila se kalota)

Upravo od vremena tetrarhije može se pratiti povratak običaja  
postavljanja trijumfalnih lukova i izrade reljefa sa istorijskim temama



Solun, Galerijev slavoluk (tetrapilon), oko 300,  
osnova i pogled sa istoka  
(nad središnjim prolazom nalazila se kalota)



Solun,  
Galerijev slavoluk (tetrapilon),  
Reljefi

(rat protiv Persijanaca u kojima je  
Galerije imao odlučujuće  
učešće)

(gornji red- car putuje iz jednog u  
drugi grad dok ga svečano  
dočekuju vojnici, a sa strane  
stoje Viktorije)

(drugi red- bitka konjanika sa  
carem u sredini)

(treći red- Dioklecijan i Galerije  
sede na prestolu okruženi  
bogovima, oficirima i ženskim  
figurama personifikacijama  
pokorenih naroda i muškim  
figurama personifikacijama  
reka Eufrata i Tigra)

(donji red- Viktorije u nišama u  
obliku školjki)



Solun, Galerijev slavoluk (tetrapilon), reljefi  
(rat protiv Persijanaca)  
gornji red

car putuje iz jednog u drugi grad dok ga svečano dočekuju vojnici, a  
sa strane stoje Viktorije



Solun, Galerijev slavoluk (tetrapilon), reljefi  
(rat protiv Persijanaca)  
drugi red  
bitka konjanika sa carem u sredini



Solun,  
Galerijev slavoluk  
(tetrapilon),  
reljefi,  
detalj s prethodne slike  
Galerije u bici  
(orao nosi u kandžama  
krunu)



Solun, Galerijev slavoluk (tetrapilon), reljefi  
(rat protiv Persijanaca)  
treći red

Dioklecijan i Galerije sede na prestolu okruženi bogovima, officirima i  
ženskim figurama personifikacijama pokorenih naroda i  
muškim figurama personifikacijama reka Eufrata i Tigra



Solun, Galerijev slavoluk (tetrapilon), reljefi  
(rat protiv Persijanaca)  
donji red  
Viktorije u nišama u obliku školjki



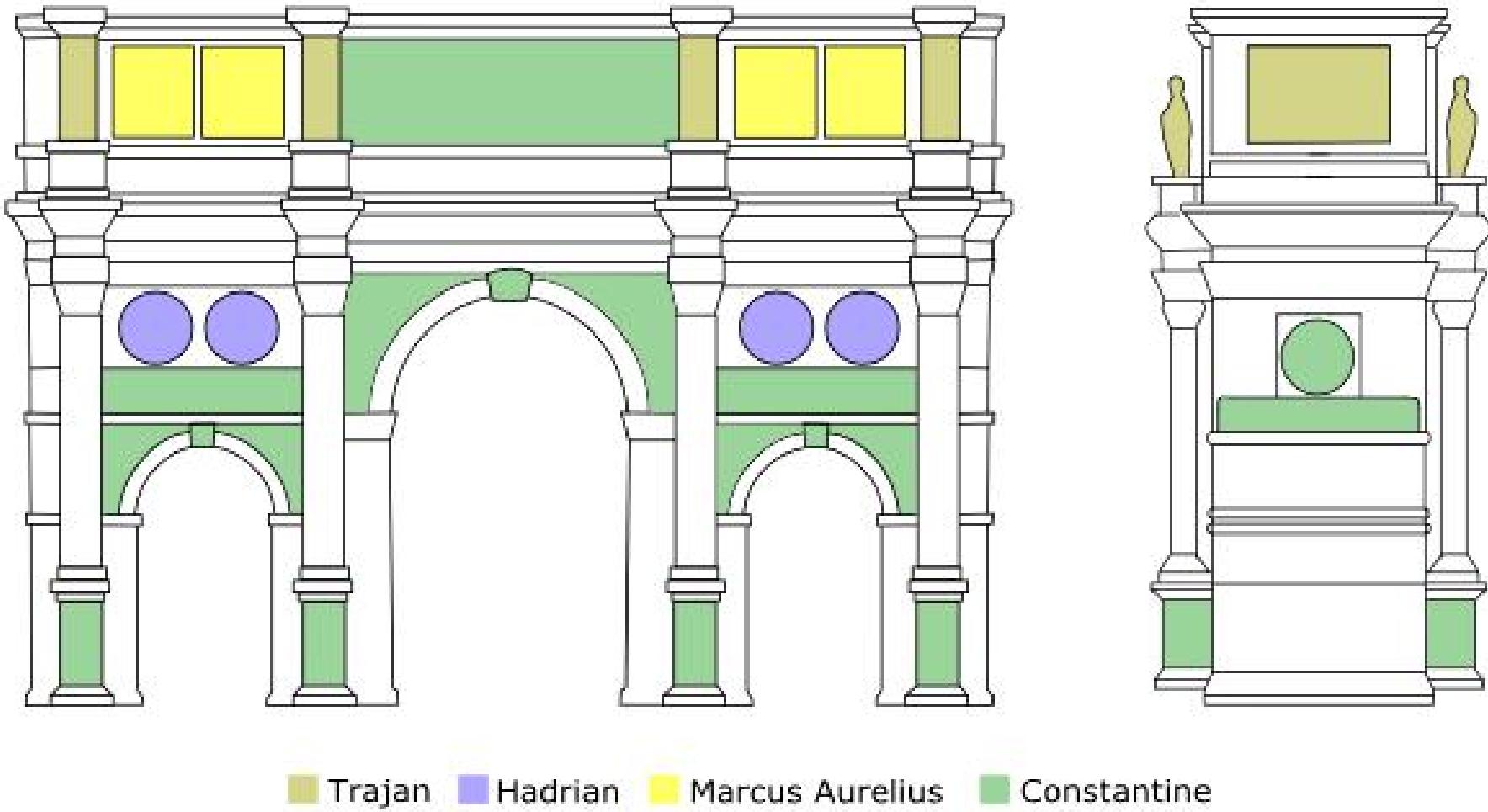
Solun, Galerijev slavoluk (tetrapilon), reljefi,  
Galerije i Dioklecijan prinose žrtvu



Rim, Konstantinov slavoluk, oko 313.  
Podigao Senat u čast careve pobeđe nad Maksencijem na Milvijevom  
mostu  
(delovi sa spomenika Trajana, Hadrijana i Marka Aurelija), istočna strana ▪



Rim, Konstantinov slavoluk, oko 313.  
sa reljefima iz doba "dobrih careva", zapadna strana



Konstantinov slavoluk sa reljefima iz doba "dobrih careva", oko 313.



Rim,  
Konstantinov slavoluk,  
oko 313.

Podigao Senat u čast careve  
pobede nad Maksencijem  
na Milvijevom mostu



(delovi sa spomenika Trajana,  
Hadrijana i Marka Aurelija),

istočna strana (gore)  
zapadna strana (dole)



Rim, Konstantinov slavoluk, oko 313,  
Govor cara Konstantina na rimskom forumu  
jedan od četiri reljefa iz Konstantinovog doba  
smeštenih ispod medaljona sa Hadrijanovog lovačkog spomenika,  
uz koje se nalaze i dva reljefa na bočnim stranama

(na reljefima iz Konstantinovog vremena prikazani su,  
kako je uobičajeno, sleva nadesno:

Konstantinov odlazak u rat, opsada Verone, bitka na Milvijevom mostu i  
pobednikov ulazak u Rim,

a na kraju reprezentativni frontalni prizori

svečanog govora na forumu i podele poklona u novcu stanovništvu Rima)

(jasna podela, gubljenje perspektive i prostora,  
odbacivanje klasičnih proporcija i pokreta)



Rim, Konstantinov slavoluk, oko 313, zapad  
severozapad- opsada Verone  
jugozapad - bitka na Milvijevom mostu



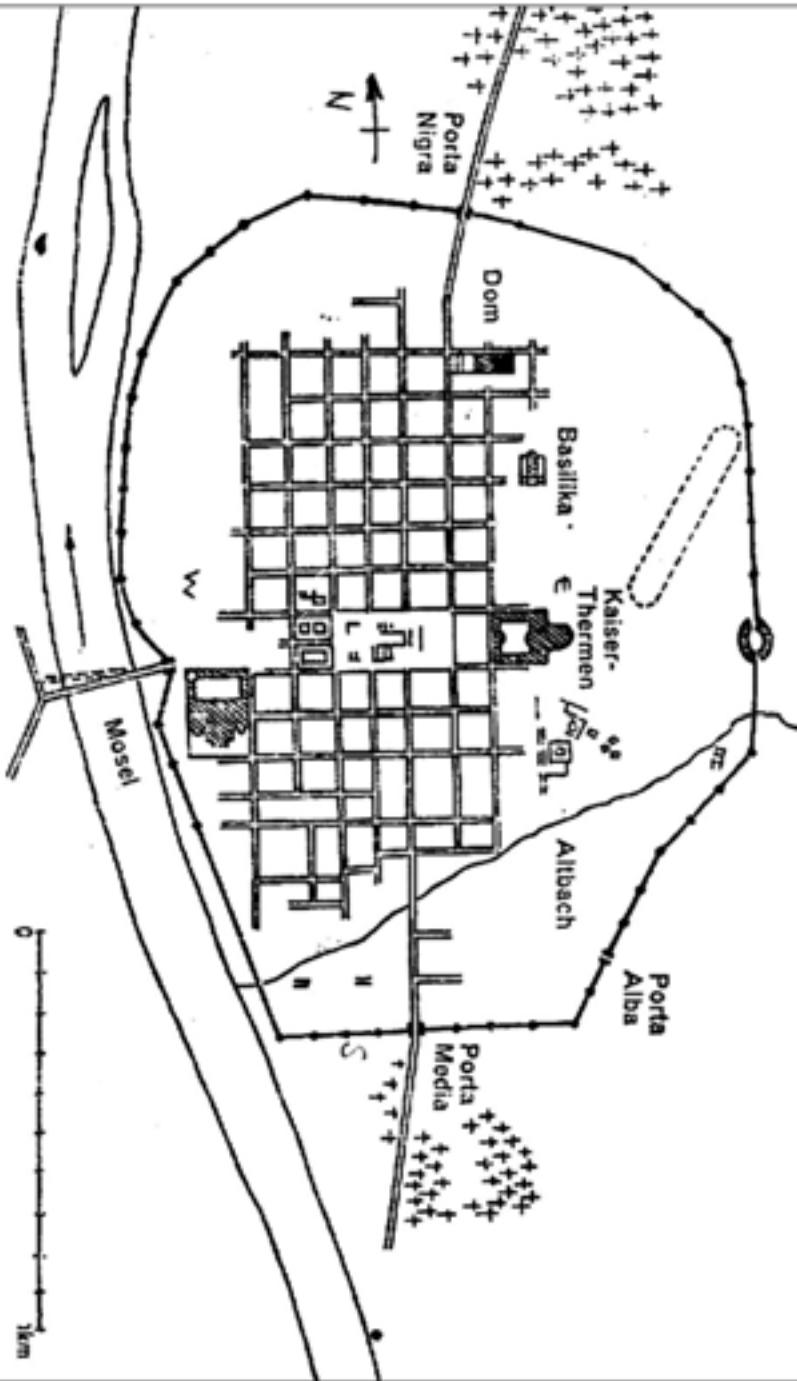
Rim, Konstantinov slavoluk, oko 313, istočna strana  
jugoistok- svečani govor na forumu i  
severoistok- podela poklona u novcu stanovništvu Rima



Rim, Konstantinov slavoluk, oko 313, bočne strane,  
severna strana- Konstantinov odlazak u rat,  
južna strana- Konstantinova vojska ulazi u grad (Rim)



Rim, Konstantinov slavoluk, oko 313.  
sa reljefima iz doba “dobrih careva”, istočna strana



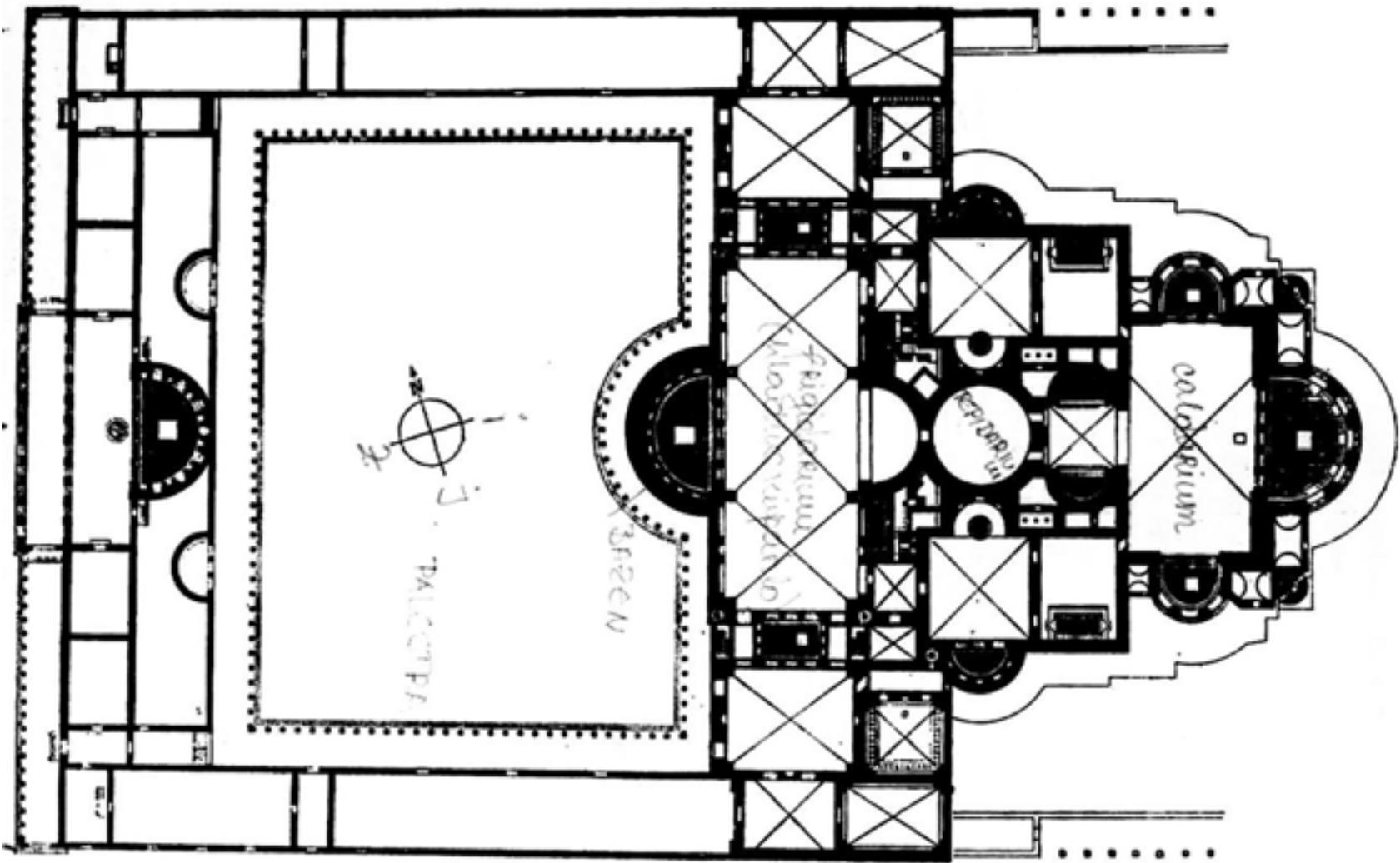
Trier,  
plan prestonice cezara zapada  
Konstancija Hlora

sever- gradska kapija Porta Nigra

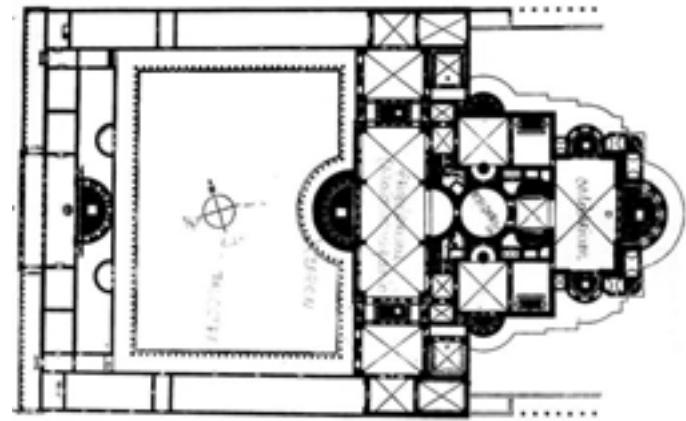
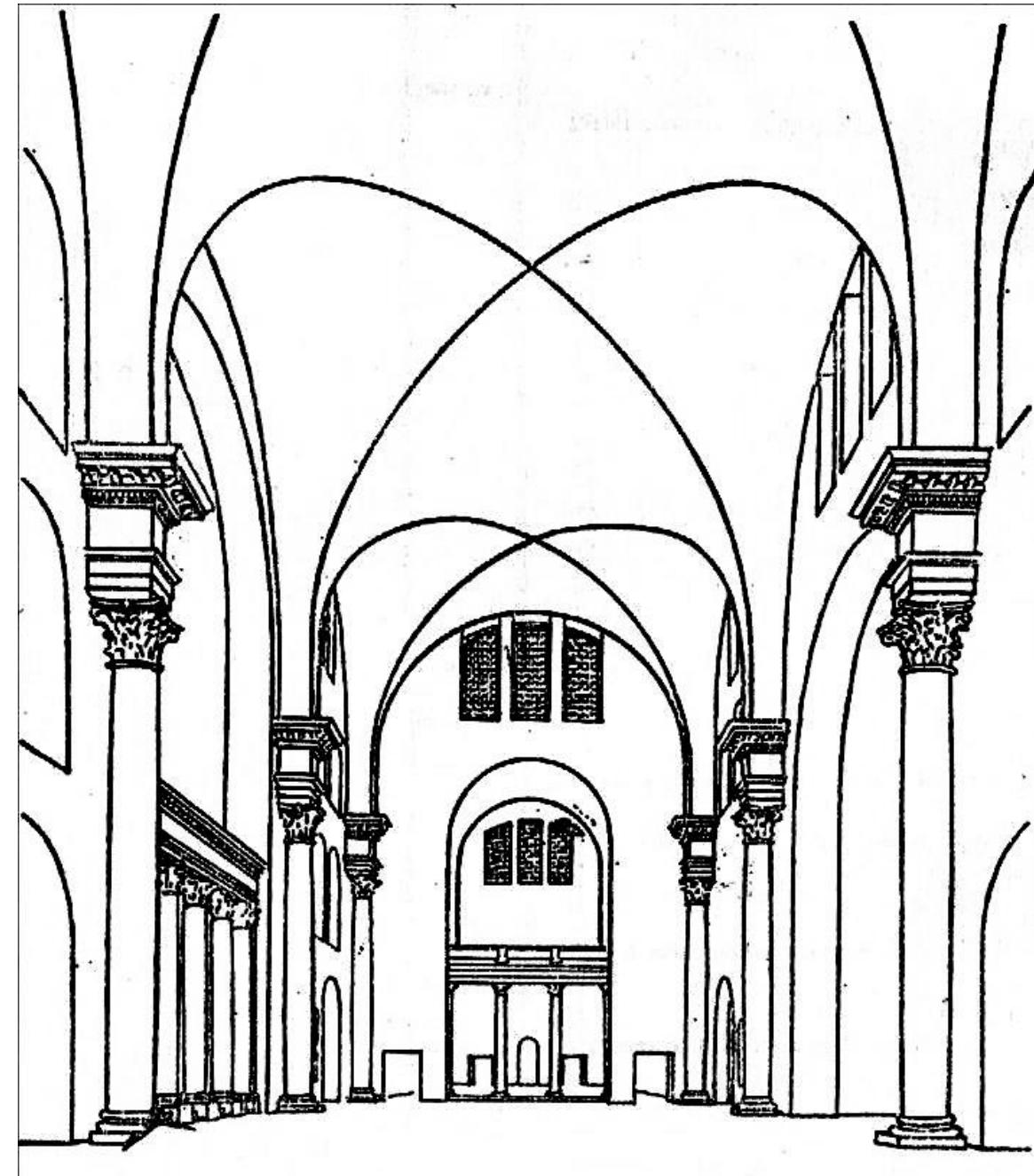
severoistok- carska bazilika

istok- carske terme

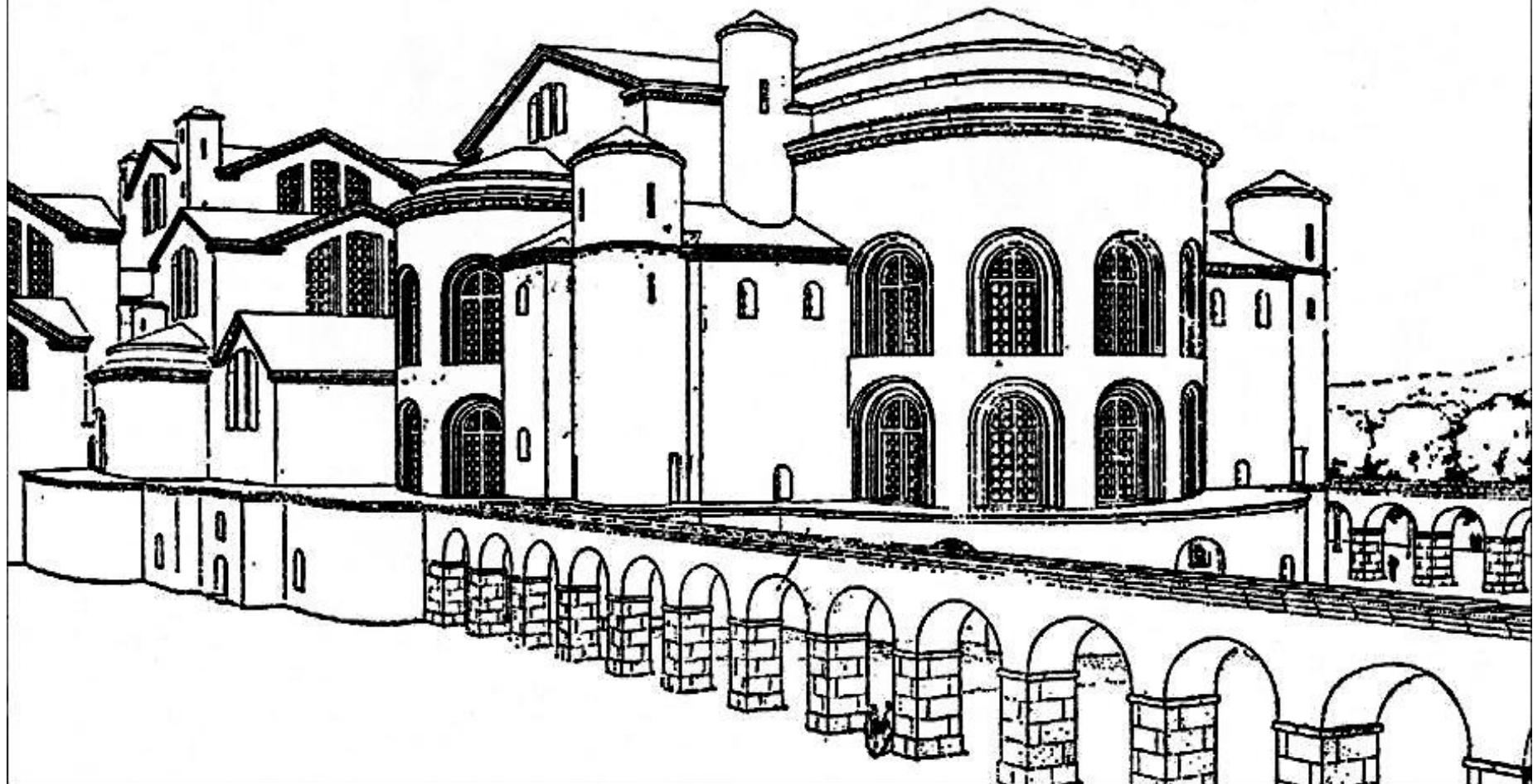
(glavna carska stambena palata, koja  
je bila između severne gradske  
kapije i bazilike, na mestu gde se  
danas nalazi katedrala, nije  
sačuvana)



Tijer, carske terme, oko 300, osnova  
(ulaz sa foruma, fontana, palestra sa tremovima,  
frigidarium sa bočnim svlačionicama i toaletima,  
kružni tepidarium sa bibliotekama i prostorijama za masažu i kaldarium)



Tijer, carske terme,  
dvorana frigidarijuma,  
rekonstrukcija



Tijer, carske terme, kaldarijum, rekonstrukcija



Tijer, carske terme, pogled s istoka, kaldarijum  
(građenje opekom sa širokim spojnicama maltera  
kao dostupnim materijalima u ovoj oblasti)

▪



Tijer, carske terme, pogled s istoka, kaldarijum



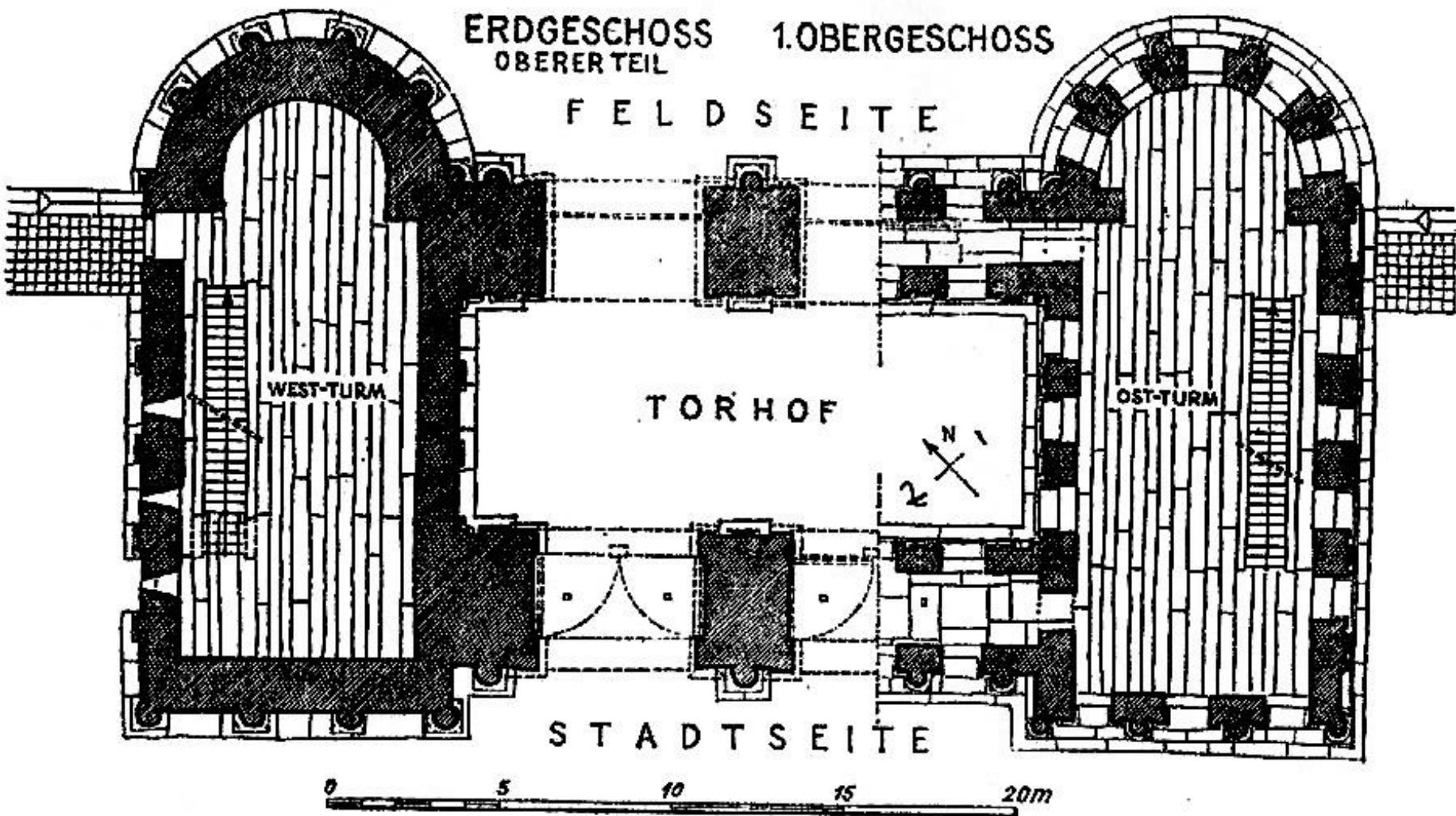
Tijer, bazilika, oko 310, pogled s istoka  
(prozorski zid sa dva niza otvora)

Tijer,  
bazilika,  
oko 310,  
enterijer  
(bazilika po funkciji)  
(bazilikalni plan  
podrazumeva  
postojanje srednjeg i  
bočnih brodova)  
(drvena tavanica)

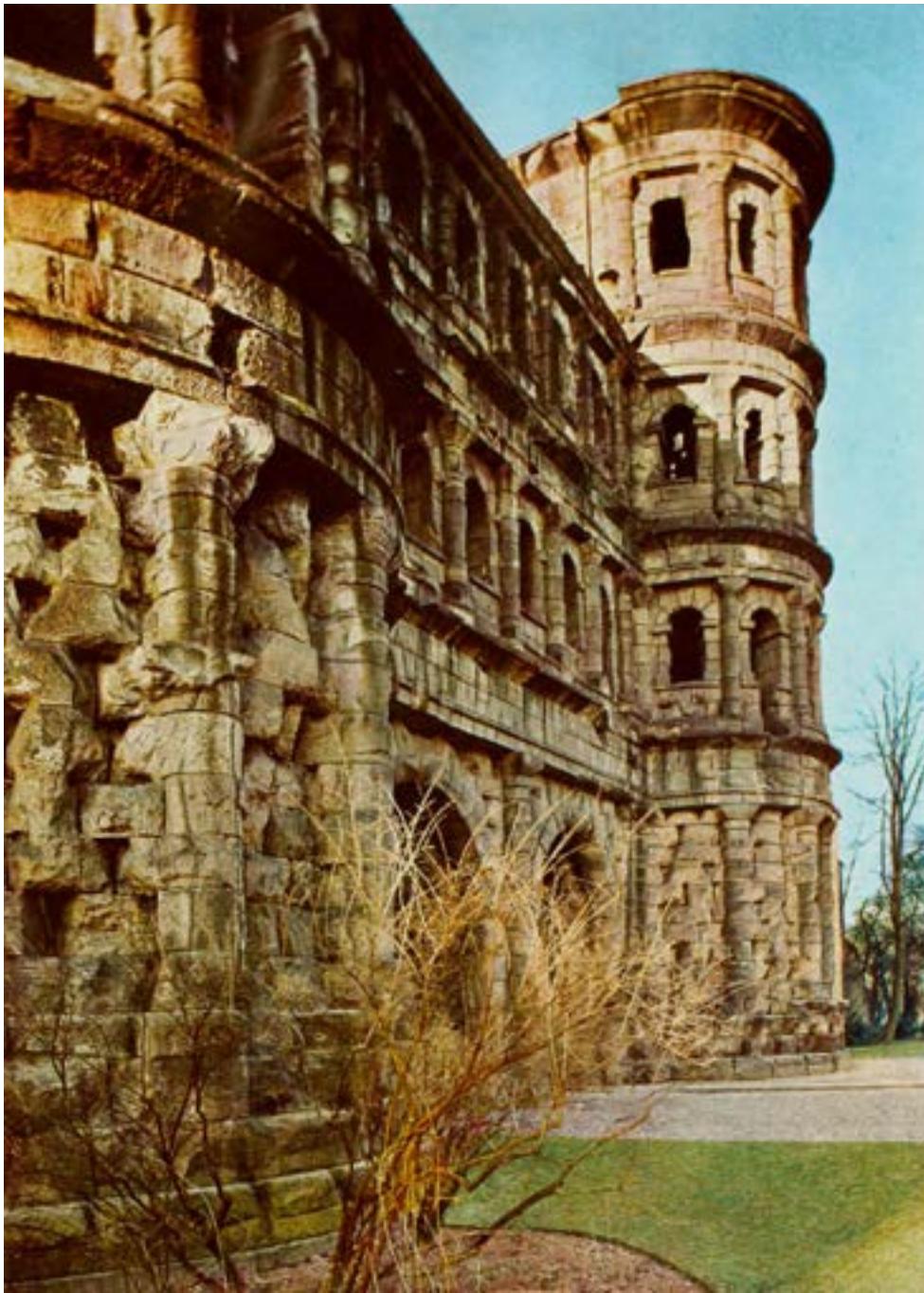




Tijer, bazilika, pogled s istoka (dvoslivni krov)



Tijer, Porta Nigra (severna kapija), kraj III veka, osnova

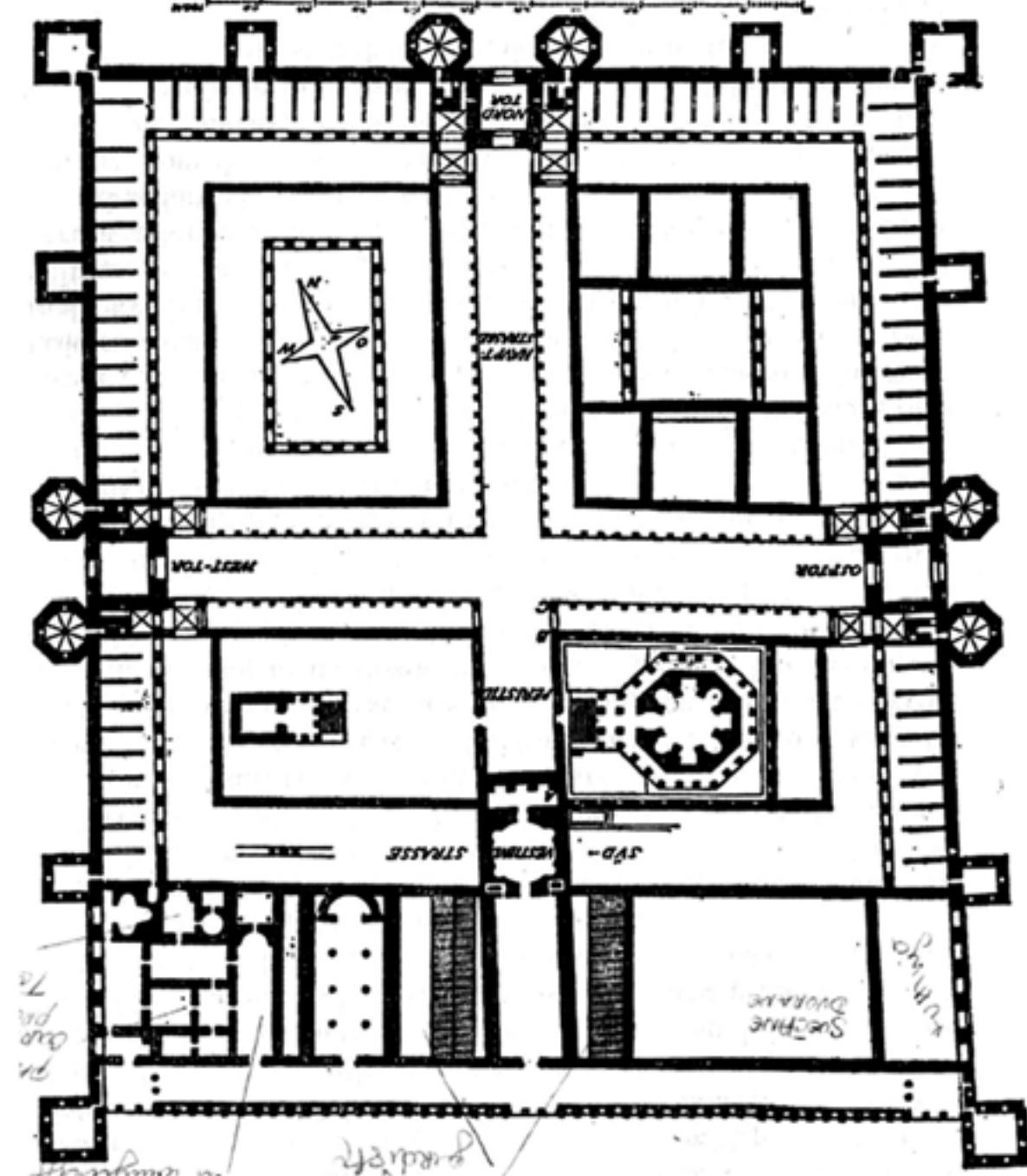


Tijer,  
Porta Nigra (severna  
kapija),  
pogled sa severoistoka  
(napuštanje klasičnih  
uzora)

(uisak nedovšenosti i  
težine, slično kao  
pojedini delovi Porta  
Mađore u Rimu koju je  
oko sredine I veka  
podigao car Klaudije)

Tijer,  
Porta Nigra  
(severna  
kapija),  
pogled sa  
severozapada





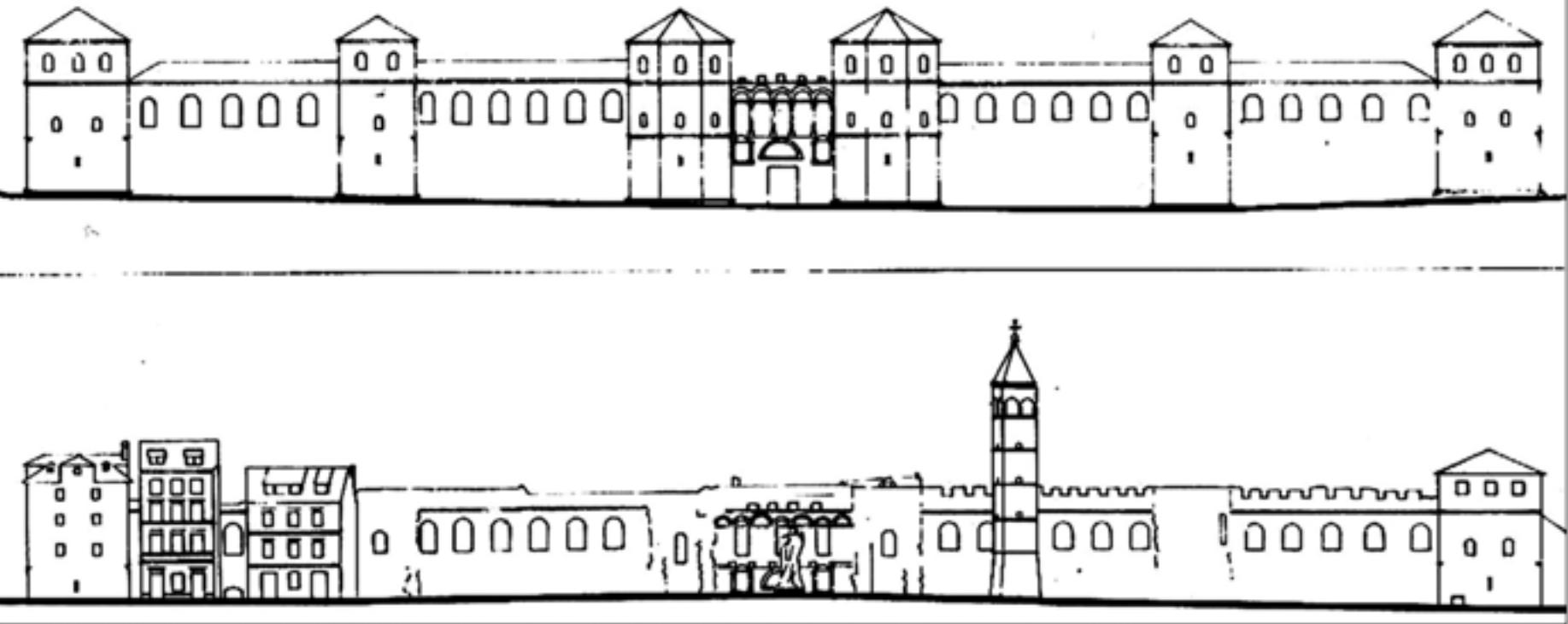
Split,  
Dioklecijanova palata,  
oko 300.  
osnova  
(palata u kojoj je živeo  
nakon što se  
odrekao carske  
vlasti)

(palata nekadašnjeg  
vojnika i cara  
podseća na  
pravougaoni utvrđeni  
zamak (castellum)  
sa šetnom stazom  
na visokim zidinama  
i sa snažnim  
kulama)

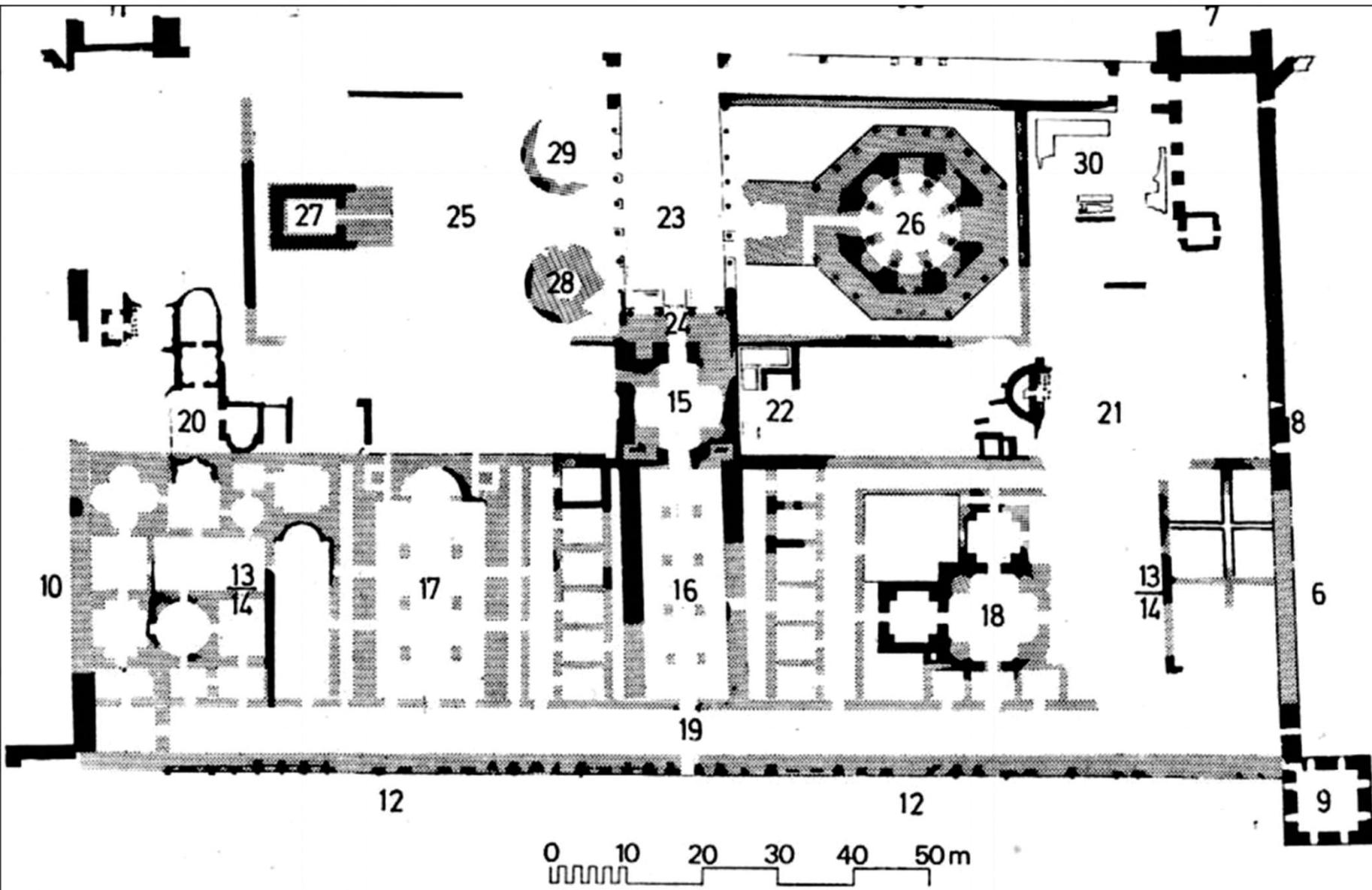
(svaka od suvozemnih  
kapija branjena  
dvema kulama)



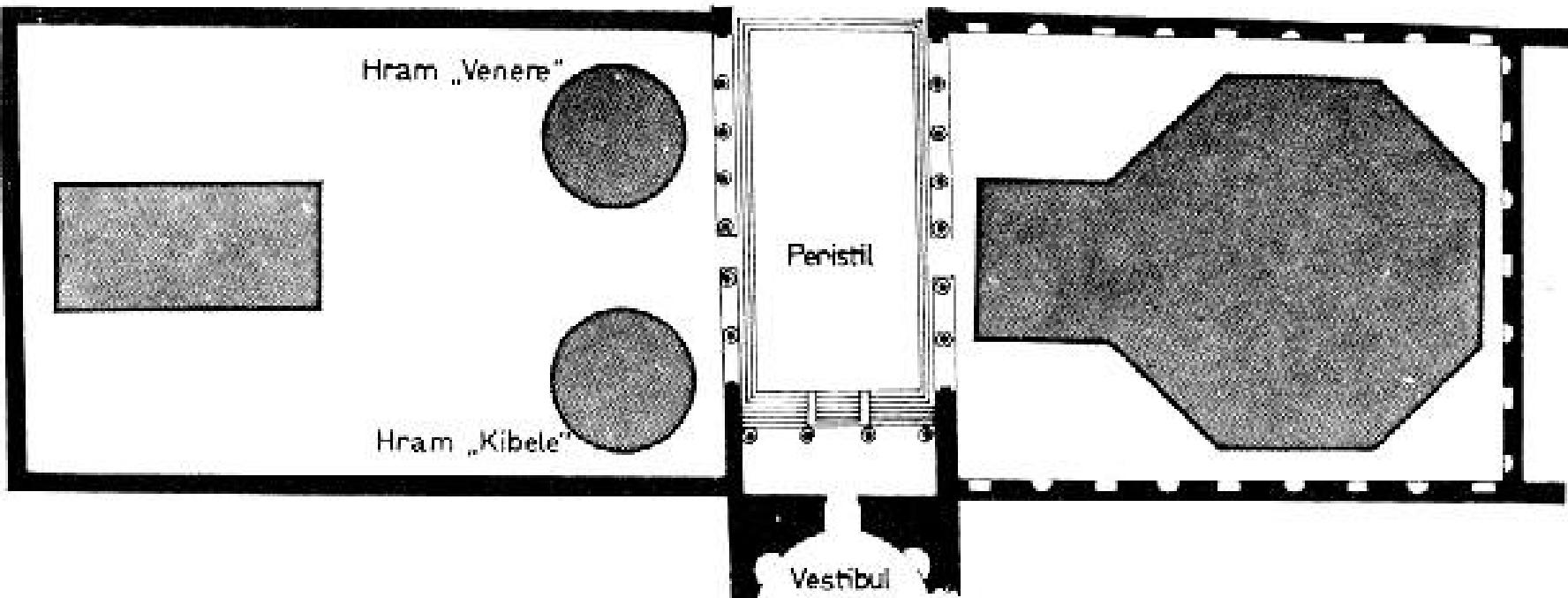
Porta Aurea (Zlatna vrata), severna kapija, pročelje  
(gore je prvobitno bilo pet postolja  
na kojima su bili kipovi Jupitera (u sredini) i četiri tetrarha (sa strane)) •



Split, Dioklecijanova palata, severna fasada  
rekonstrukcija prvobitnog izgleda i  
nacrt današnjeg stanja



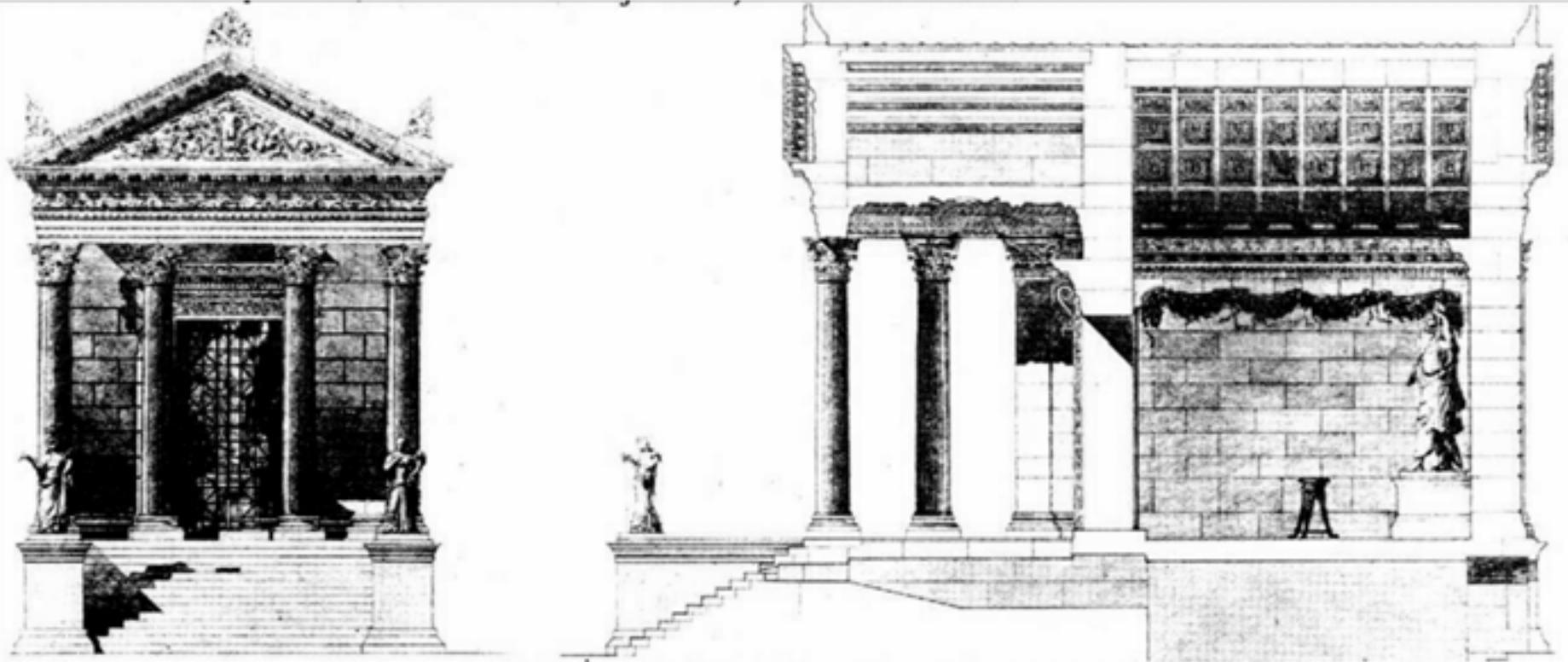
Split, Dioklecijanova palata, plan južne polovine



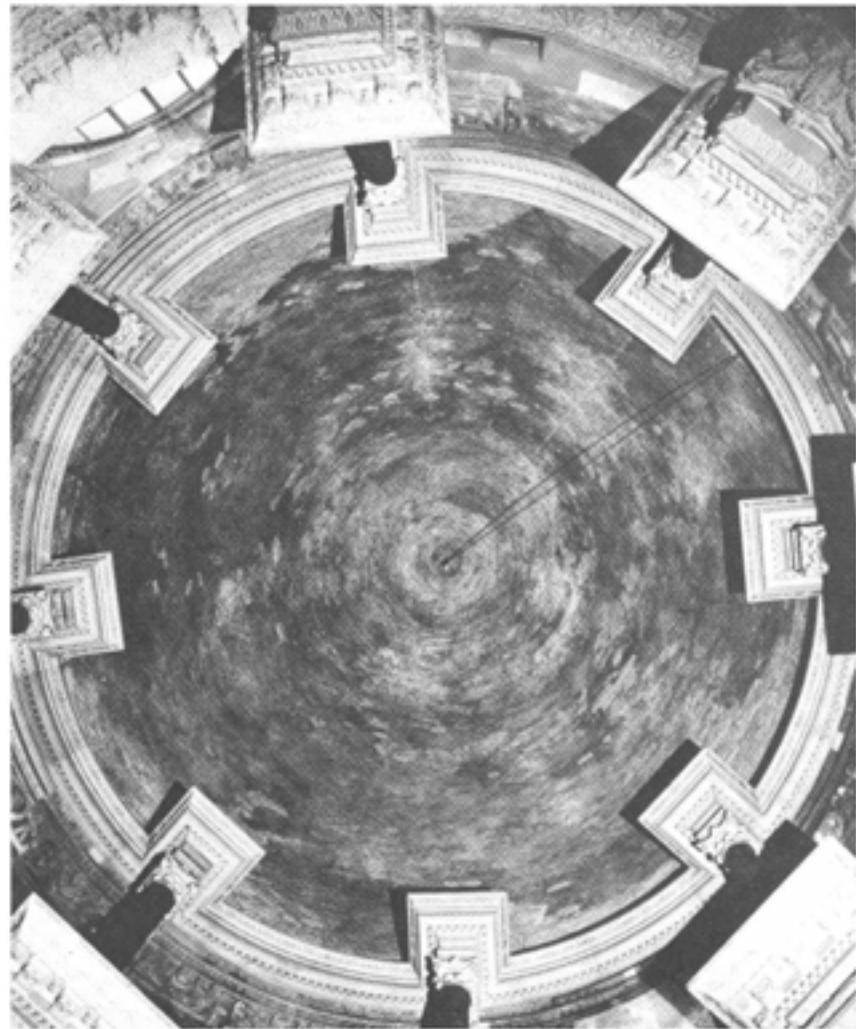
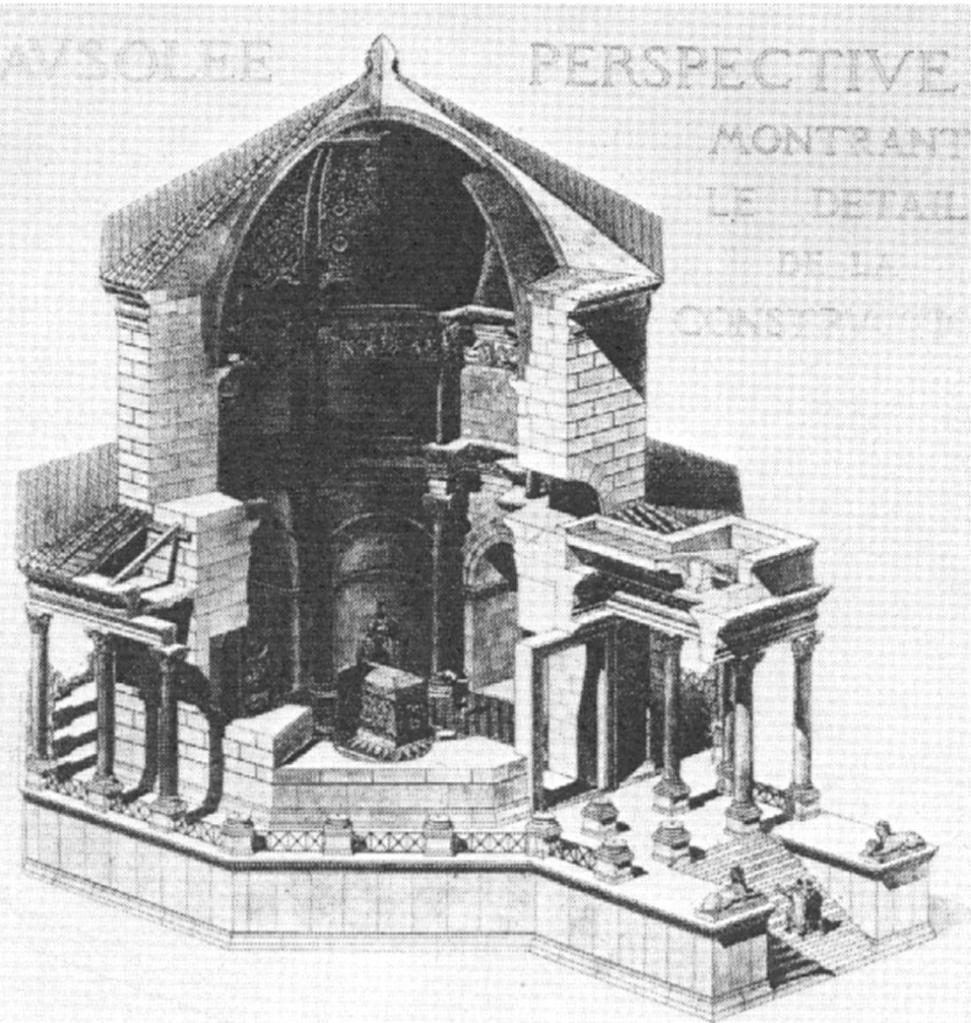
Split, Dioklecijanova palata,  
položaj hramova i careve grobnice (kasnije crkve Sv. Duje)

A black and white photograph showing the remains of an ancient Roman temple. The image focuses on a large, rectangular stone structure with a recessed entrance. A massive, dark, cylindrical object, possibly a piece of debris or a large pipe, lies horizontally across the base of the structure. The surrounding area is made of rough-hewn stone walls and steps. In the background, other buildings and a hillside are visible.

Hram,  
pročelje,  
novije stanje  
(posveta hrama nije  
utvrđena)  
(pretpostavlja se da je  
bio posvećen  
Jupiteru)  
(kasnije je pretvoren u  
hrišćansku  
krstioniku)



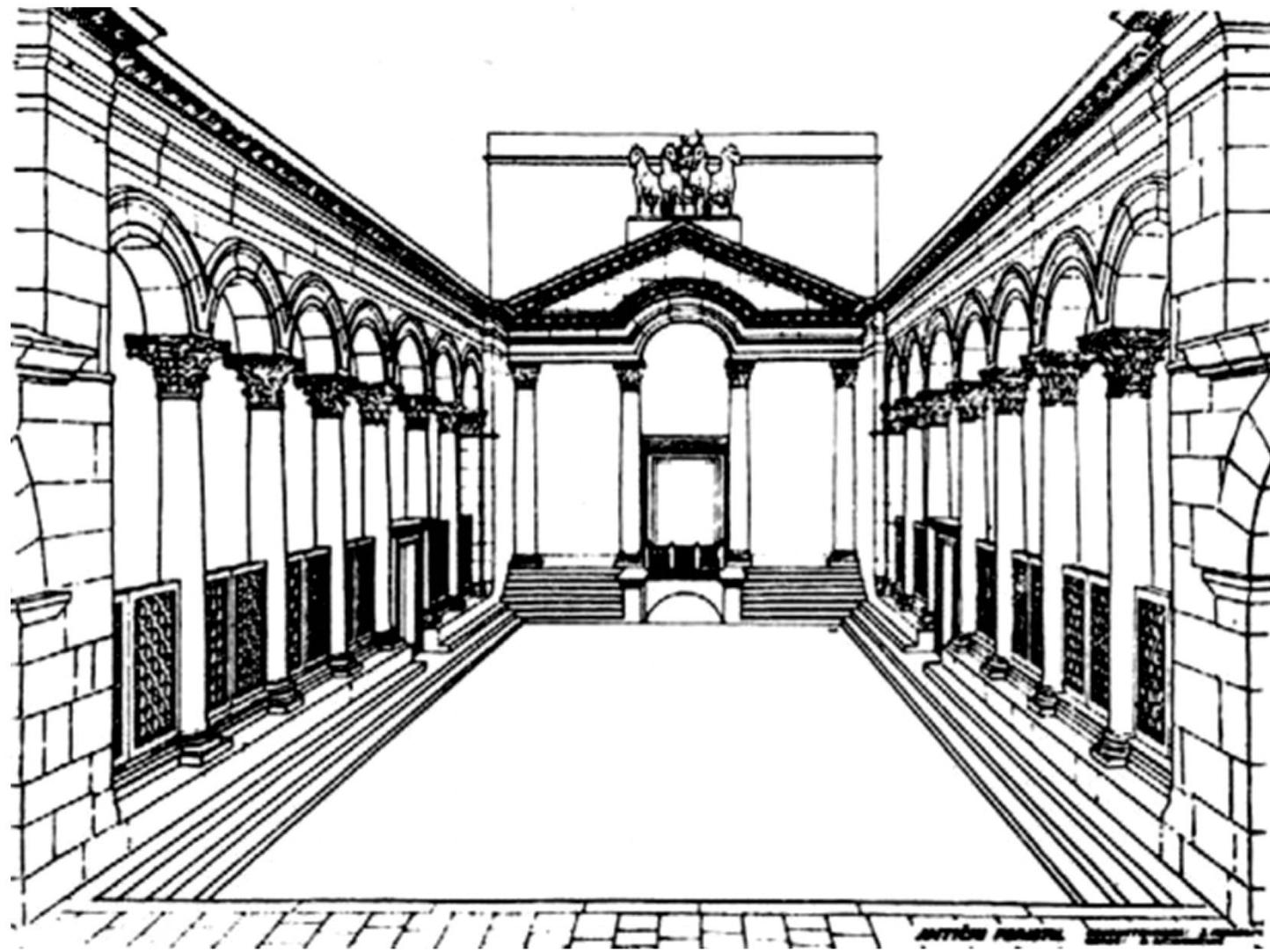
Hram, rekonstrukcija prvobitnog izgleda pročelja i presek



Dioklecijanova grobnica,  
rekonstrukcija prvobitnog izgleda i kupola viđena iznutra  
(monumentalna osmougaona građevina sa kupolom)



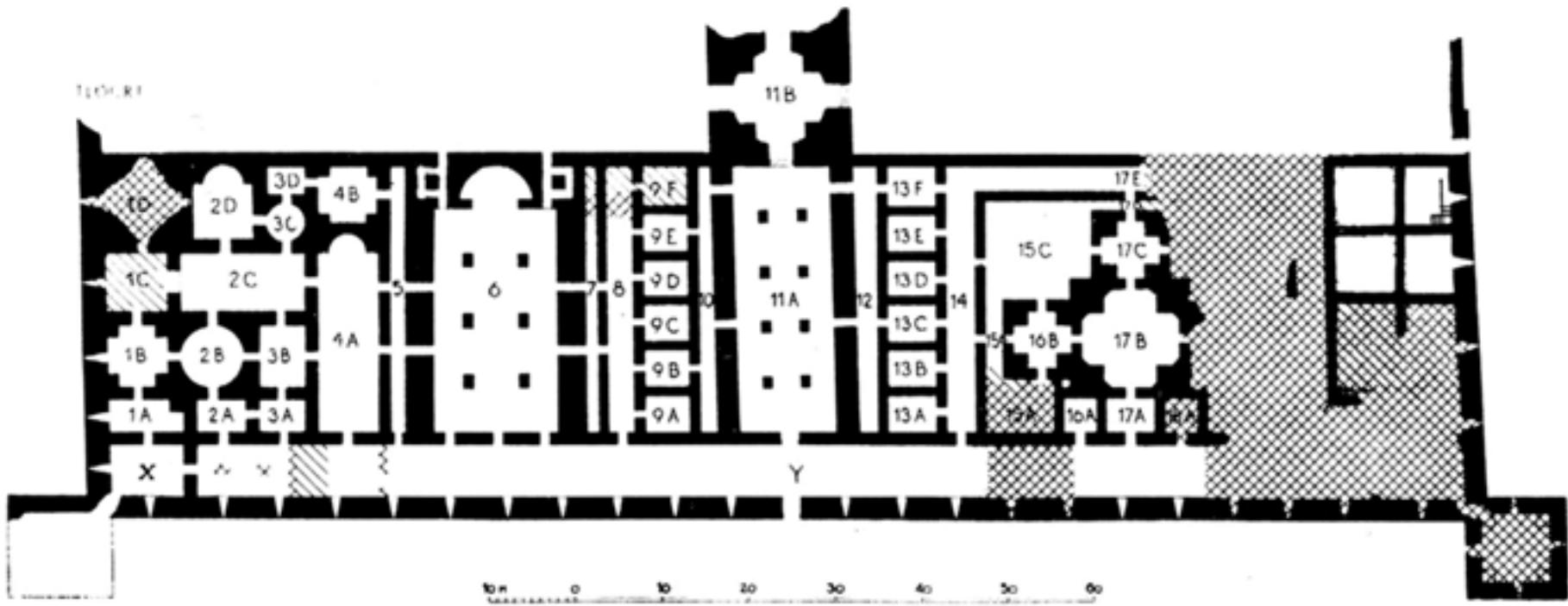
Peristil Dioklecijanove palate u Splitu  
(peristil- ulica oivičena stubovima sa arkadama u osovini palate)



Peristil i trem Dioklecijanove palate u Splitu, rekonstrukcija  
(iznad dva središnja stuba trema, pred velikim vratima koja su vodila u  
vestibil, arhitrav je izvijen u obliku luka, a tu se prilikom svečanih prijema  
na posebnoj tribini pojavljivao sam Dioklecijan da primi podvorenje)



Vestibil  
Dioklecijanove  
palate  
(dvorana sa kupolom  
ispred koje je trem  
sa četiri stuba do  
kojeg vodi peristil)



## Osnova južnog (carskog stambenog) krila Dioklecijanove palate

U sredini vestibil i središnja dvorana

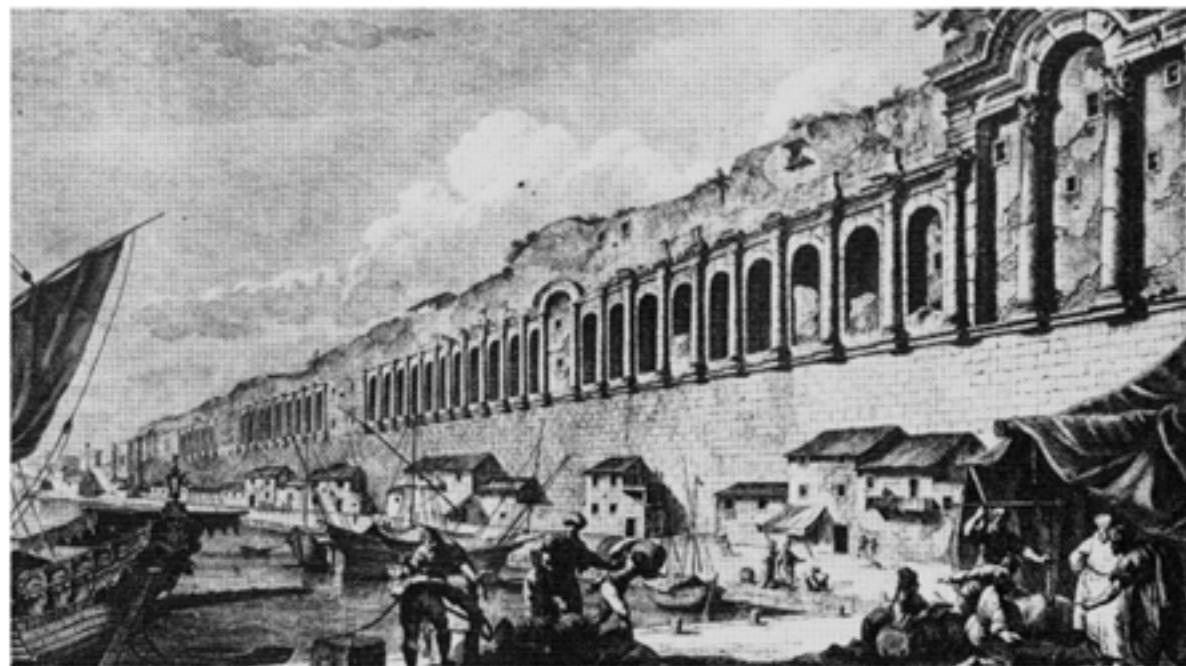
Zapadno- velika dvorana

Krajnje zapadno- Dioklecijanov stan i zapadno kupatilo

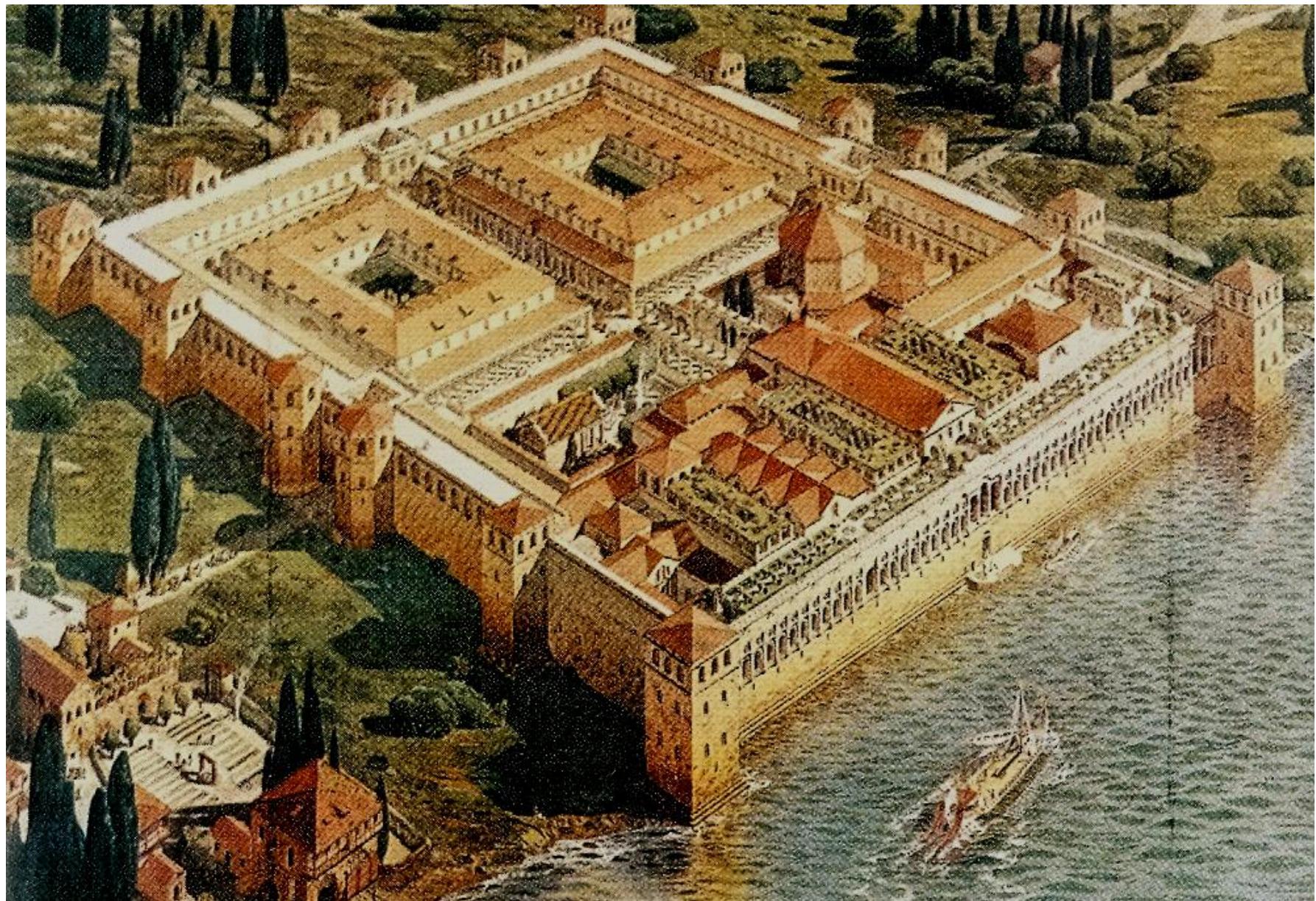
Istočno- trpezarija (triklinium)

Krajnje istočno- Dioklecijanov stan i istočne terme

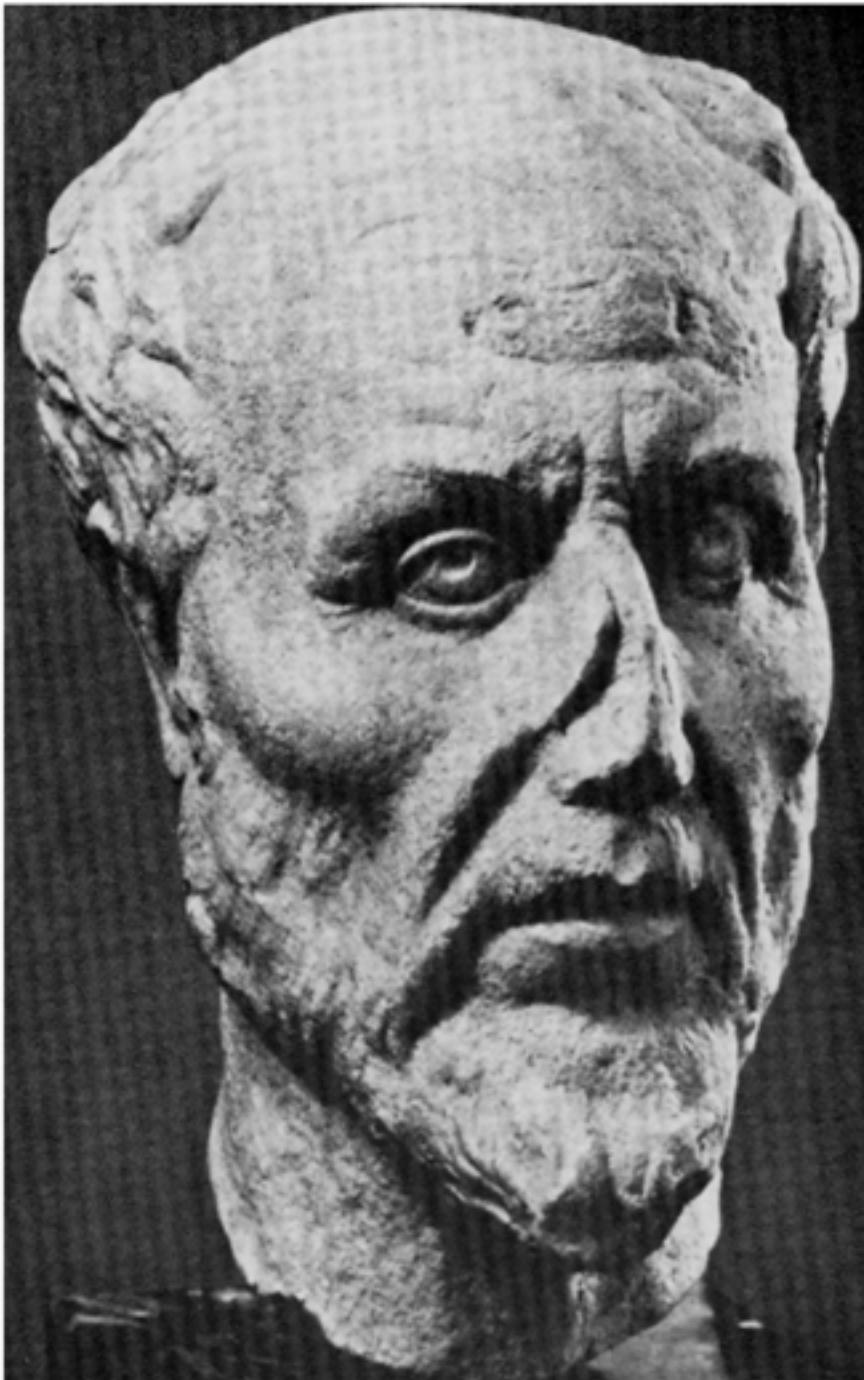
Na jugu celom dužinom zdanja teče portik ili veliki trem



Južno pročelje Dioklecijanove palate,  
rekonstrukcija i izgled zabeležen u XVIII veku



Split, Dioklecijanova palata, rekonstrukcija



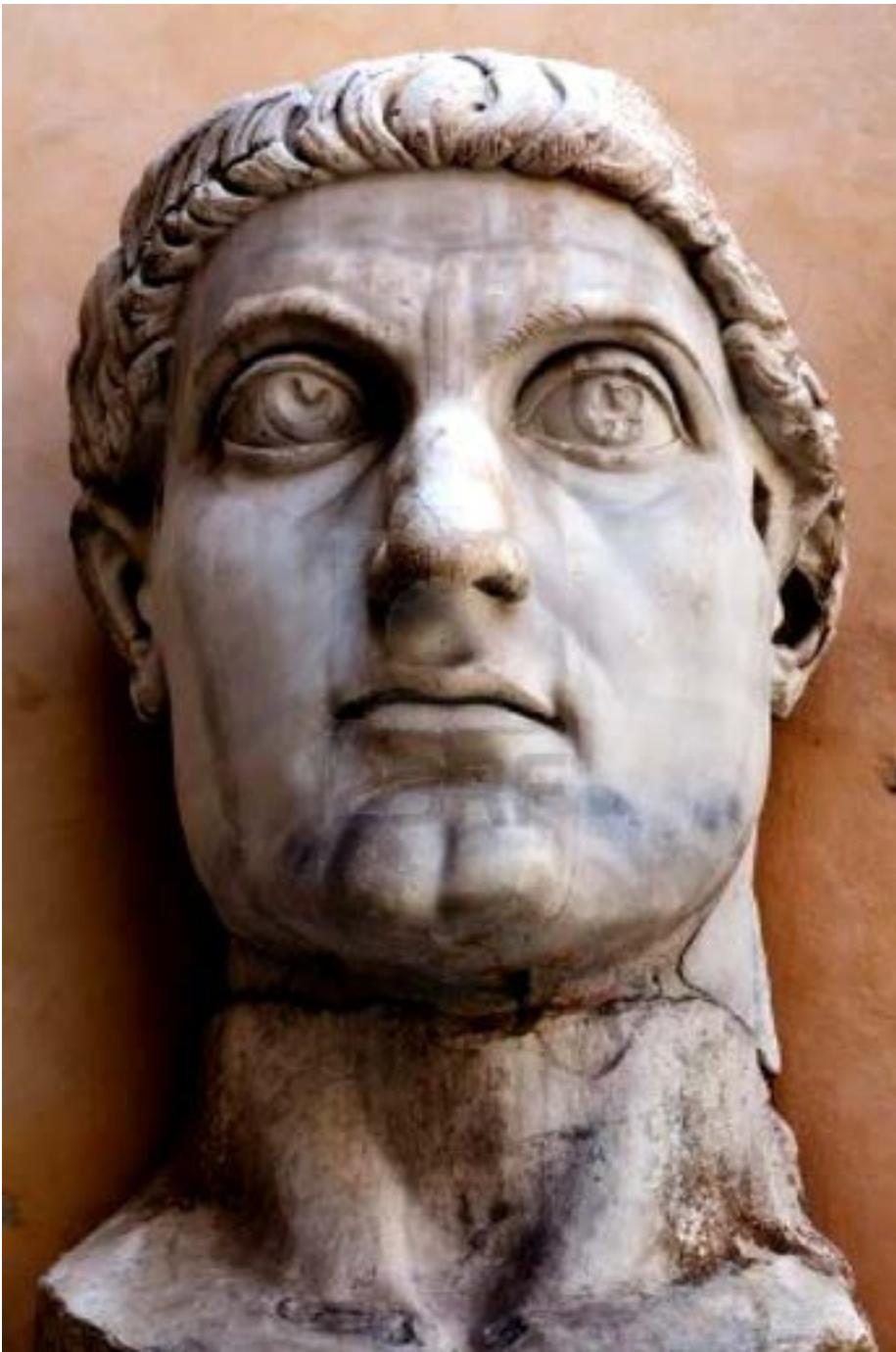
Portret muškarca (Plotina?,  
204/5-270),  
kraj III veka

(Plotinova misao da je telo  
nezgrapna slika prave,  
duhovne ličnosti)

(fizička sličnost nema  
vrednosti, portret kao  
predstava duhovne  
ličnosti)

Ostaci kolosalne  
statue cara  
Konstantina iz  
Konstantinove  
bazilike u Rimu,  
oko 313.





Glava kolosalne statue cara  
Konstantina iz  
Konstantinove bazilike u  
Rimu,  
oko 313.

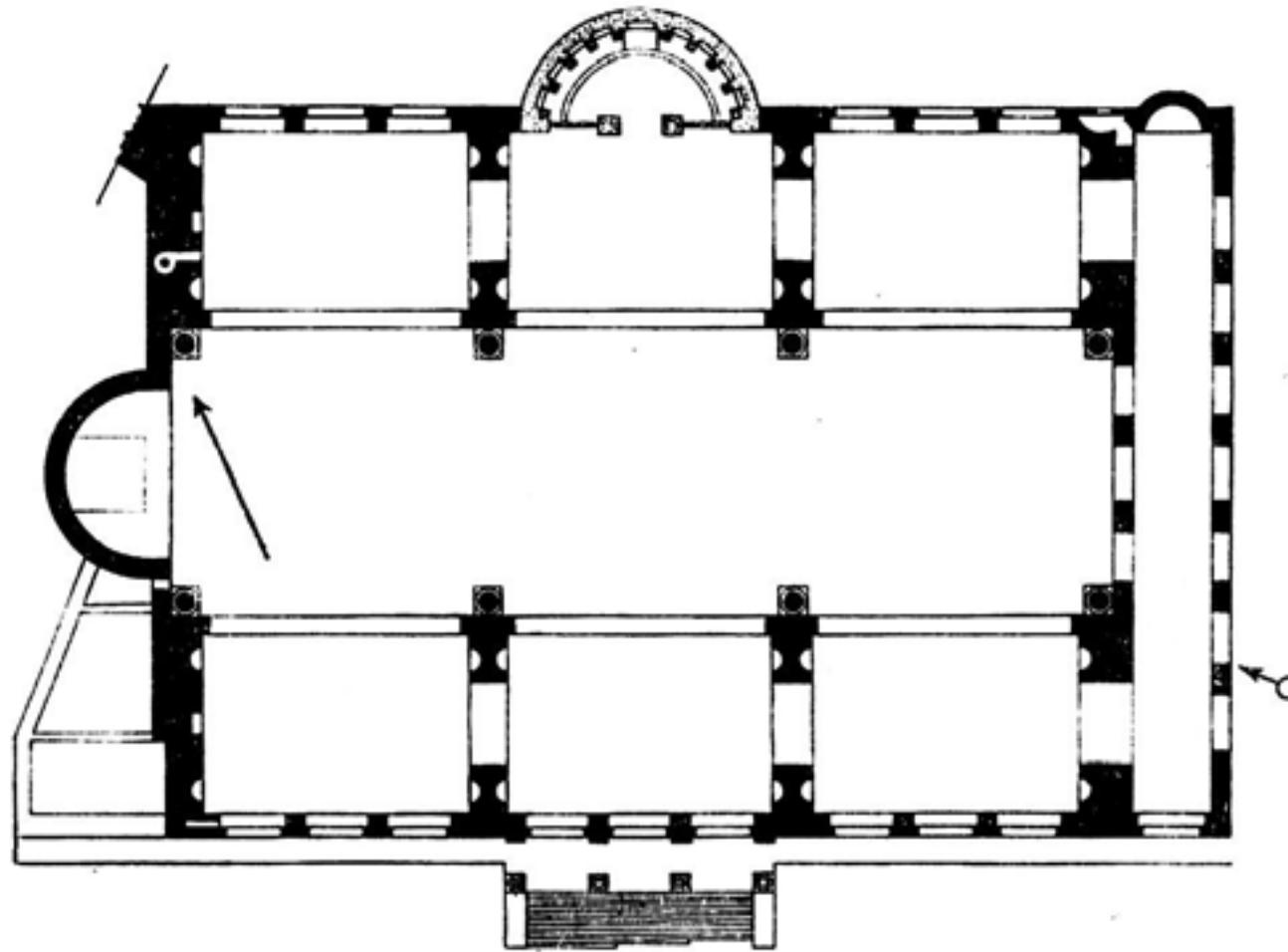


Rim, Konstantinova (Maksencijeva) bazilika na Rimskom forumu,  
oko 300, prepravljena oko 313.

# FORUM ROMANUM



Rim, Rimski forum, plan,  
R Konstantinova (Maksencijeva) bazilika



Rim, Konstantinova (Maksencijeva) bazilika na Rimskom forumu, osnova (jedina poznata zasvedena rimska bazilika- srednji brod ima tri krstasta svoda koji su bili oslonjeni na osam korintskih stubova, bočni brodovi po tri poprečna poluobličasta svoda)

(prvobitno apsida bila na zapadu, tokom pregradnji dozidana apsida na severu)



Rim, Konstantinova (Maksencijeva) bazilika na Rimskom forumu